

CERKVENI GLASBENIK

GLASILO CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

ŠT. 9, 10

SEPTEMBER ♦ 1931 ♦ OKTOBER

LETO 54

Vabilo

na XXI. občni zbor Cecilijinega društva ljubljanske škofije v Ljubljani dne 17. nov. 1931.

SPORED:

Ob desetih dopoldne sv. maša s slovenskim petjem v stolnici.

Po sv. maši občni zbor v knezoškofijskem dvorcu s sledečim sporedom:

- a) poročila predsedstva,*
- b) govor g. stolnega kanonika dr. Fr. Kimovca
o cerkvenem ljudskem petju,*
- c) volitve odbora,*
- č) slučajnosti.*

K obilni udeležbi vabi odbor vse društvene člane, kakor tudi vse prijatelje cerkvene glasbe.

Razmišljanje o apostolski odredbi Pija XI. glede cerkvene glasbe.

(Konec.)

V dosedanjih razmišljanjih smo nekoliko natančneje ogledali odredbe sedanjega papeža glede cerkvene glasbe, v kolikor se tičejo liturgije same kot take, potem zlasti gregorijanskega koral in cerkvenega polifonskega petja ter navezali nanje praktične nasvete za naše cerkvenoglasbene razmere.

Preostaja nam premisliti še to, kar papež govori in odreja glede inštrumentalne glasbe v cerkvi: glede uporabe orgel in orkestra.

V VII. poglavju svoje apostolske odredbe se papež dotakne najprej orkestra in pravi: »Ker smo dognali, da skušajo tu pa tam zopet uvajati neko za vršitev svetih opravil posebno zaradi nebrzdane rabe glasbil (inštrumentov) ne povsem primerno glasbo, izjavljamo tu, da Cerkev z glasbili spojenega petja nikakor ne smatra za bolj dovršeno in za sveta opravila bolj primerno glasbo; in res je pristojnejše, da v svetiščih bolj odmeva živi glas kakor pa glasbila: to se pravi glas duhovništva, pevcev in ljudstva. Vendar naj nihče ne misli, da se Cerkev protivi razvoju glasbene umetnosti, zato ker stavi človeški glas nad katerokoli glasbilo. Nobeno glasbilo namreč, četudi še tako odlično in dovršeno, ne more presegati človeškega glasu v izvajanju srčnih čuvstev, posebno pa tedaj, ko se ga poslužuje duh, da dviga prošnje in slavospeve k vsemogočnemu Bogu.«

Iz papeževih besed, podanih v odredbi sami, povzamemo predvsem dvoje stvari: 1. Cerkev cerkvenega petja, spremljanega z glasbili, namreč orkestrom ali posameznimi orkestralnimi inštrumenti (godali, pihali, trobili, tolkali), ne smatra za bolj dovršeno, za boljšo, imenitnejšo in za bogoslužje primernejšo glasbo. Po volji in želji papeževi je za bogoslužje najprimernejši človeški pevski glas, je najprimernejša vokalna glasba: koral in polifonija. 2. Papež graja pri rabi orkestra zlasti nebrzdanost, ki se v tem oziru semtertje poraja.

Potemtakem je cerkvena glasba najbolj cerkvena, najbolj po volji Cerkve in v smislu njenih določil, če se izvaja čisto vokalno. Če pa petje pri bogoslužju spremljamo, so najprimernejše glasbilo orgle, ki so od nekdaj veljale kot Cerkvi lasten inštrument, kar potrjuje tudi odredba Pija XI. (VII. poglavje). Kar se pa orkestrati tiče, je iz papeževe odredbe jasno, da naj se rabikolikor mogoče najmanj ali sploh ne.

Pri nas na Slovenskem uporabljamo orkester zlasti v mestih ob večjih praznikih pri glavni službi božji. Zadnji čas čujemo in beremo o uporabi večjega ali manjšega orkestra tudi v raznih večjih krajih po deželi.

Inštrumentalno glasbo so na naše cerkvene kore zanesli in kot prvi pričeli z vso vnemo gojiti oo. jezuiti, ki so v protireformacijski dobi začetkom 17. stoletja uvedli na kor svoje cerkve sv. Jakoba v Ljubljani inštrumentalne latinske maše. S tem so hoteli postaviti nekak protijez protestantovski cerkveni ljudski pesmi in s čim bolj sijajno, tudi z inštrumenti spremljano cerkveno glasbo, privabiti v cerkev h katoliškemu bogoslužju čim več vernikov. Podpirani v tem delovanju od deželne oblasti so vzdrževali v svojem velikem zavodu tudi pevce in godbenike; pozneje so jih dobili nekaj celo iz Češkega. Vzgladu oo. jezuitov so sledile polagoma tudi posamezne druge cerkve v Ljubljani in potem še drugod. Poseben razmah je doživela naša domača cerkvena inštrumentalna glasba z ustanovitvijo Filharmonične družbe (Academia Philo-Harmonicorum) leta 1702., ki je pogosto sodelovala tudi pri cerkvenih slovesnostih.¹ Tiste čase so uporabljali v cerkvi godala, pihala in trobila. Pač so morda tudi tuintam prevladovala trobila; pogostna je bila kombinacija godal in trobil. Kakšna je bila takratna inštrumentalna cerkvena glasba, v to se tu ne bomo spuščali. Znano dejstvo pa je, da je od 18. stol. dalje pričel pronicati v cerkveno zlasti inštrumentalno glasbo vedno bolj posvetni, koncertnogledališki slog, ki je v 19. stol. cvetel najbolj v Italiji in ki ga papež Pij X. zavrača v svojem Motu proprio iz l. 1903. Po deželskih korih, tudi po naših pa so se začeli s poplitvenjem splošne cerkvene glasbe oglašati poleg malo cerkvenih popevk tudi skrajno necerkveno igrajoči piskači (na pihala in trobila). Zoper te je odločino nastopil že naš Gregor Rihar.

Inštrumentalna glasba, kolikor se je gojila v ljubljanski stolnici pod Antonom Foersterjem, je bila popolnoma v redu in strogo cerkvena. Tudi današnja, kakor se danes goji v ljubljanskih cerkvah (v stolnici, pri frančiškanih, pri sv. Jakobu, v Trnovem, pri sv. Jožefu, v Križankah in še v kateri drugi cerkvi ali kapeli), potem v mariborski stolnici in tupatam še v drugih naših mestih in trgih po deželi, lahko rečemo, da je po večini dostojna, se drži pravih mej ter jo izvajajo dobro izvežbani godbeniki. Zato mislim, da bi se kot taka eventualno mogla uporabljati še dalje. In se najbrž tudi bo, dokler naši škofje za svoje škofije ne bodo odločili česa drugega. Prav pa bo in s tem bomo sledili papeževi odredbi, da se o mejimo v rabi orkestrares le na največje praznike in da to, kar z orkestrom izvajamo, z istim orkestrom tudi vselej po možnosti vestno pripravimo. Hkrati pa je treba vzgajati cerkvene pevce **kakor tudi vernike sploh v duhu papeževe odredbe ter jim pojasnjevati, kaj je volja Cerkve glede rabe orkestra.** Pevce pa vedno bolj navduševati za gregorianski koral in s čim večkratnim dobro naučenim, mogočnim bodisi à capella zborovim petjem bodisi z orglami spremljanim, **pokazati in dokazati, da je mogoče izhajati tudi brez orkestra.**²

¹ Pri slovesni posvetitvi ljubljanske stolnice v maju l. 1707. je Filharmonična družba sodelovala celo z dvema deljenima godbama. (Prim. P. v. Radics: Frau Musica in Krain, Laibach 1877.)

² ki — mimogrede povedano — tudi mnogo stane.

Poleg tega uvažujmo sledeča načela in smernice!

1. V krajih, kjer dosedaj niso uporabljali pri službi božji orkestra, ga nikar ne uvajajmo, najmanj zlasti ne godbe na sama pihala in trobila!

2. Če nimamo na razpolago prav dobrih godbenikov, ki bi temeljito obvladali vsak svoj inštrument: godalo, pihalo in trobilo, opustimo vsako misel na rabo orkestra!

3. Nikar ne uvajajmo orkestra ozir. orkestralnega spremljanja pri petju v domačem jeziku! To se je do sedaj pri nas prakticiralo bolj izjemoma. Raje to še tam opustimo, kjer se je že gojilo! Bo boljše in bolj v smislu papeževe odredbe. Na koru pa bo manj nereda, manj raztresenosti in podobnega.

4. Kjer se že orkester uporablja, pazimo, da ne bo nikake nebrzdanosti — kar zlasti poudarja sv. Oče. Nebrzdanost je že v tem, če je orkester preglasen, premočan, če se pevski zbor v njem vtopi in in uduši, ali če se orkester rabi prevečkrat: nedeljo za nedeljo, praznik za praznikom, kar naprej in naprej, tako da ni končno na koru nobene spremembe, nobene razlike. Nebrzdan, za Cerkve neprimeren je lahko tudi slog instrumentalne glasbe. Nebrzdan gledališki slog, ki je zlasti v 19. stol. v Italiji cvetel in se od tam razpasel tudi na druge bližnje dežele, sem že omenil. Te vrste glasbo — pravi papež — je treba povsem odklanjati od svetišča. Glede dunajskih klasikov pa pravi papež v uvodu svoje odredbe: 'Končno so tupatam, posebno kadar so obhajali v spomin slovityh glasbenikov svečane obletnice, iskali razloga za izvajanje gotovih — četudi slovityh — umotvorov, ki bi se pa nikakor ne smeli rabiti v cerkvi, ker se ne skladajo s svetostjo kraja in liturgije.' Te besede brez dvoma merijo na dunajske klasike: Haydna, Mozarta, Beethovna in njim sledečega Schuberta in Webra, zlasti na njih latinske maše. Torej teh skladateljev skladb, zlasti njihovih latinskih maš nikar ne uvajajmo na naše kore. Te maše so tudi dokaj težke, dostikrat predolge in večinoma prekoncertantne.¹

5. Orkester, v kolikor ga rabimo, naj bo pravilno zaseden, ne pa da je od godal zastopan le ta ali oni inštrument, od pihal, kar

¹ V predavanju, ki ga je imel p. Beat Reiser, benediktinec iz Rima, na 24. obč. zboru sploš. nemškega Cec. društva 15. julija 1930, na široko in podrobno razlagajoč odredbo Pija XI. glede cerkvene glasbe, pravi — razpravljajoč o orkestru v cerkvi — da so po sedanjih papeževi odredbi skladbe dunajskih klasikov pri bogoslužju kratkoma prepovedane. Profesor dunajskega konservatorija dr. Josef Lechthaler se bavi sedaj v daljši razpravi o cerkvenem petju, spremljanem z orkestrom, in tudi o zaidevi dunajskih klasikov. (Musica divina, 1931, 1. in 2. štev. in sledeče). Ta klasike zagovarja in opravičuje kolikor pač more. Med drugim pravi, da papež namenoma ni imenoval imen in del dunajskih klasikov. Po njegovem naziranju naj bi cerkveni pevovalje v tem pogledu presojali posamezne slučaje, ali kaže to ali ono skladbo pri bogoslužju izvajati ali ne. — Dunajčanom gre pač za njih rojake; mi se ne bomo zanje trgali: Saj je neoporečno dobre novejšje cerkvene glasbe, tudi instrumentalne, toliko, da je sploh nikoli ne bomo mogli vse izvesti.

je ravno pri roki, in končno katerokoli trebilo. Slabo zaseden orpester se sploh ne more dobro uveljaviti. — Da morajo biti inštrumenti tudi dobro uglašeni, se razume samo po sebi.

6. Pri orkestralnih mašah ni treba, da bi se moralo vse izvajati z orkestrom, koralni introit pa morda celo izpustiti, vzeti nepravo skladbo za gradual (n. pr. »Sancte Jacobe, Joannes etc. ora pro nobis«, ki sploh ni gradualno besedilo) itd.

7. Tudi ne uvajajmo na kore posameznih inštrumentalistov v svrhu spremljanja teh ali onih pevskih, zlasti solističnih točk! Razni soli, tudi pevski, so za cerkev sploh malo prikladni. Najboljše je peti v zboru. Če poje solist ali če spremlja solist, preveč pozornost nase vleče, proč pa od oltarja.

8. Zlasti ne dopuščajmo, da bi med sv. mašo ali sploh pri bogoslužju nastopali razni virtuozni (goslači in drugi) s samostojno igro teh ali onih, bodisi tudi cerkvenih komadov. To bi ne bila bogoslužna glasba, temveč koncert na nepravem kraju in ob nepravi uri. Isto tako treba zavrniti in zabraniti vsak samostojni orkestralni (godalni ali pihalni ali kakršenkoli) nastop pri službi božji, ki bi nastopal le radi lepšega. Je popolnoma v nasprotju s cerkvenoglasbenimi določili.

9. Godba na sama pihala in trebila bi prav za prav ne smela v cerkvi igrati. Pri nas kakor tudi drugod pa se kakor znano dopušča (tolerira), da igra n. pr. pri vojaških mašah vojna godba in tudi ob kaki izredni priliki zlasti na prostem kaka druga taka godba. Igrati se smejo seveda le cerkvene skladbe. Enako bi moralo biti pri procesijah!¹ — Kjer je na razpolago pevski zbor, je bolj pravilno, da poje zbor kakor da igra godba.

10. Pri cerkvenih koncertih izvajajmo izključno cerkvene skladbe, tudi kadar nastopajo inštrumenti ali posamezni ali cel orkester.

*

VIII. poglavje papeževe okrožnice se bavi z orglami. Tudi na orglah se smejo izvajati samo take skladbe, ki izražajo veličastvo kraja in izžarevajo svetost obredov. Papež se dotakne tudi orgel samih kot takih in orgelskih graditeljev. O tem pa bo naš list o drugi priliki prinesel poseben članek.

Dr. Josip Mantuani:

Zgodovina cerkvene glasbe.

(Dalje.)

Ligature. Tako se imenujejo notne skupine, ki naj se lepo, v eni sapi in združema pojo, to pa vsaka določena skupina za-se. Pravila za časovno veljavnost posameznih not v ligaturah so ostala zamotana globoko v 17. in celo še v 18. stoletje. Kdor bi hotel prevajati glasbotvore iz stare menzuralne pisave, mora nujno poznati pravila, po katerih se razrešavajo v modernih partiturah.

¹ Pri stolnih procesijah v Ljubljani igra n. pr. vojaška godba cerkvene skladbe, drugod pa menda ni tako. Tu bo treba vsekako zadevo urediti, uniformirati. Med procesijo nobenih svetnih koračnic!

Ločiti je: a) prvo ali začetno noto vsake ligature; b) srednje note (torej vse med prvo in zadnjo); c) zadnjo ali sklepno noto. V ligaturah se rabijo samo: maksima, longa in brevis; semibrevis more priti v ligaturo edinole kot hemiola (črna ◆).

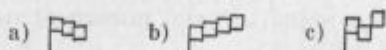
Pravila za izvajanje in prevajanje ligatur v našo pisavo so nastopna.

A. Za prvo noto.

1. Ako je ta brez črte (brez »repac«) in gre ligatura nizdol, je prva nota longa. N. pr.

2. Ako je prva brez črte in gre ligatura navzgor, tedaj je brevis. N. pr.

3. S črto na levi, obrnjeno navzdol, je brevis, pa naj gre ligatura nizdol ali navzgor. N. pr.

4. S črto na levi navzgor je semibrevis, pa naj gre ligatura navzgor ali nizdol. N. pr.

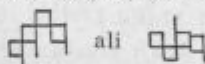

5. S črto na desni, obrnjeno navzdol, je longa v vsakem slučaju, kakorkoli poteka ligatura. N. pr.

B. Za srednje note.

6. Vse brez črte so breves. N. pr.

7. S črto na desni, navzgor ali navzdol, so longe. N. pr.

8. Vsaka zategnjena, tudi če nima črte, je maksima. N. pr.

C. Za Zadnjo noto.

9. Vsaka zadnja brez črte v poševni ligaturi je brevis. N. pr.

10. V navadni ligaturi je brevis, ako je na višjem mestu, kakor predidoča. N. pr.

11. Ako stoji nižje, kakor predidoča, je longa. N. pr. (Izvet je pa slučaj pod točko 4., kjer tvori zadnja s prvo vselej dve semibreves.)

12. S črto ob desni navzgor je brevis. N. pr.

13. S črto na desni strani, obrnjeno navzdol, je longa.

D. Dostavki.

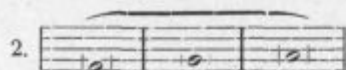
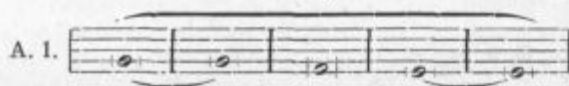
14. Ako ima ligatura samo dve noti in ima prva črto na levi, obrnjeno navzgor, druga pa tudi črto na levi, tedaj se ravna prva po pravilu za prvo noto (prim. št. 4!) druga je pa:

a) brevis, ako je črta obrnjena navzgor; n. pr.: b) longa, ako je črta obrnjena navzdol; n. pr.:

15. Posamezne note v ligaturi morejo dobiti piko, s katero se poveča njihova časovna vrednost za polovico tiste veljave, ki jo imajo po pravilih za ligature; n. pr.

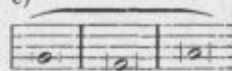
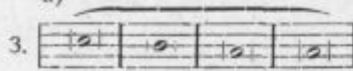
Prenos ligatur v moderne note.

a)

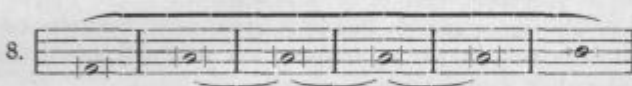
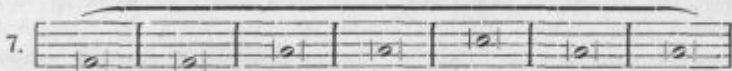
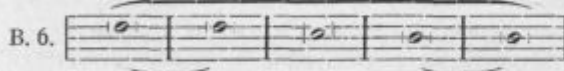
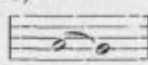
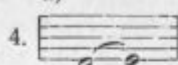
b)

c)

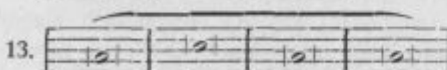
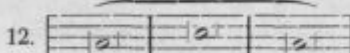
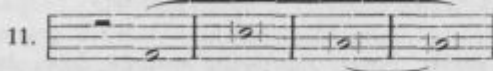
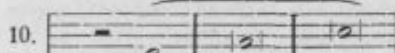
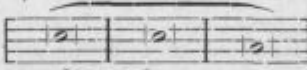
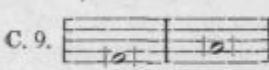
a)

b)

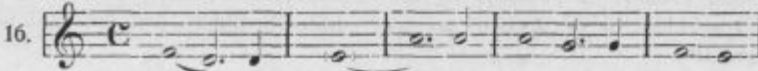
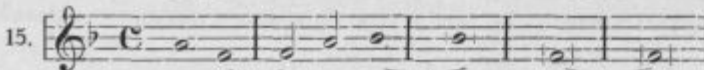
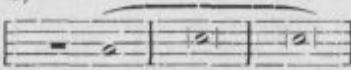
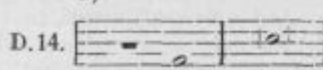
a)

b)

a)

b)

16. Črne ali deloma počrnjene note (hemiole) izgube v dvodobnem »taktu« $\frac{1}{4}$, v trodobnem pa $\frac{1}{3}$ svoje ligaturne vrednosti; n. pr.:

S temi sredstvi so pisali svoje glasbene domisleke in harmonije v 15. in posebno v 16. stoletju.¹¹

V 13. in 14. stoletju je bila notna pisava še neprimerno bolj zamotana, kakor smo že omenili.

Z urejeno notno pisavo se je razvijalo bistvo glasbene umetnosti hitro, to pa cerkvene in svetne. Najprej v malih oblikah (motete in pesmi), potem v večjih (maše). Kot dokaz imamo ok. 70 obsežnih rokopisov, obsegajočih cerkvene in svetne skladbe za več glasov, a nad 150 komponistov poznamo po imenih, to pa Angležev, Francozov, Italijanov, Nizozemcev in Nemcev, te vse iz dobe pred l. 1450; pozneje je gradivo zelo obilno.

Dandanes se utrjuje prepričanje vedno bolj, da je smatrati Anglijo kot domovino večglasja. Tam je zložil ok. l. 1226. (?) menih John of Fornsete v samostanu Reading (Riding) najstarejši kanon: »Summer is icumen in.« Od tedaj naprej se množe skladbe, ki so ohranjene do danes; mnogo so jih uničile nezgode in — brezbržnost. Osnovni glas za cerkvene speve so jemali sprva iz zaklada gregorianskega koralu, pozneje tudi iz svetnih pesmi. To je šlo tako daleč, da je veljal skladatelj, ki je sam izumil tudi osnovni glas, za glasbenika višje vrste: za »snujočega pesnika« v tonih. Omenil sem že gori Filipa iz Vitrya, ki je začel opuščati kontrapunktiranje dane osnove. To so posnemali tudi drugi, v kolikor so mogli. Razen iz gregorianskega koralu so pa črpali osnove tudi iz ljudskih pesmi, to pa posebno zato, ker so bili njihovi napevi ritmično bolj gibljivi in določeni, a v tonaliteti neprimerno bolj prosti in so dopuščali več razlike v sozvočju ter pestrosti v harmoniji.

Na ta način se je začel majati ves glasbeni sestav ali sistem one dobe. Kakor so postopali z osnovami iz ljudskih pesmi ali z motivi lastnih domislekov, tako so poskušali tudi z gregorianskim koralom, da so zvišavali ali znižavali posamezne tone z akcidentalami (♯, ♭), kakor je bilo primerneje pri delu ali bolj zadovoljivo v učinku.

Pred našimi očmi se mota poučen proces. Kakor so bili cerkveni sloji prvi pospeševalci večglasja, tako so nastopili tudi prvi nasprotniki iz njihovih vrst, ker so hoteli ohraniti koralu njegovo veljavo in gospodstvo. V tem pogledu je važen odluk papeža Janeza XXII. v 9. letu njegovega papeževanja, t. j. 1324/1325. leta. V tem ukazu našteva papež podrobneje one točke, ki jih ni bilo spraviti v sklad z gregorianskim koralom. O skladateljih n. pr. pravi: »Skurbe, da merijo časovne dobe, da stremijo za novimi napevi in skladajo rajši svoje, kakor da bi peli stare; cerkvene speve pojo v polkratkih in najkrajših dobah ter jih pretkavajo z dodanimi notami. S premolki (hoquetis) cepijo melodije, z razpevi (discantibus) jim dajejo opolzlo lice, opremljajo jih s tretjim in četrtim glasom (triplis et motetis) od ljudskih pesmi, tako, da odklanjajo osnove antifonarja in gradualnika in ne vedo, na kateri podstav grade; tonov ne poznajo, ker jih ne razločujejo, ampak jih zamenjavajo...« Že davno — pravi papež — smo čuli, da zahteva to početje odpomoči. Na to pa sledi stroga prepoved, poskušati take stvari pri javni službi božji, posebno pri brevirski molitvi in pri slovesni maši. Vendar — nadaljuje ta odredba in to je značilno — ne nameravamo s tem zabraniti, da bi se pelo tupaťam ob praznikih ali pri slovesnih mašah v nekaterih sozvokih, ki nudijo (koralni) napev, kakor v oktavah,

¹¹ Vsi navedeni primeri iz področja ligatur so razrešeni in prevedeni v našo notno pisavo na strani 135 in so urejeni po zaporednih številkah, pod katerimi so navedeni gori v besedilu.

kvintah, kvartah in podobnih, ki so združeni z navadnim enoglasnim cerkvenim petjem, to pa na tak način, da ostane ves osnovni napev nedotaknjen. — Uspeh tega dekreta je neznan, vemo pa, da se je razvijala nova umetnost nemoteno dalje do vedno večje popolnosti in jo je ne dolgo potem tudi Cerkev priznala za primerno v svoje bogoslužne svrhe. — Odredba Janeza XXII. je bila nedvomno naperjena zoper tedanje razvade francoskih in italijanskih vagantov.

Najprej so skladali za cerkev večglasne motete, kmalu nato so se lotili tudi stalnih mašnih spevov. Sprva posameznih delov, potem — ne vemo kdaj — celih maš. Najstarejši ohranjen — oziroma dosedaj znan — primer je troglasna maša iz Tournaija (Turnê) v Franciji, zložena kraj 13., zapisana v prvi četrti 14. stoletja. Za primer podam »Credo« (začetek) te maše:

Pa - trem om - ni - po - ten - tem fac - to - rem

coe - li et terrae, vi - si - bi - li - um om - ni - um et in - vi - si - bi - li - um. itd.

Okoli l. 1340. je nastopil kot vodilni glasbenik Guillaume de Machaut (izgov. Gilôm de Mašô, 1300—1371), sprva z motetami in svetnimi spevi, l. 1363.—1364. je pa zložil celo mašo (Kyrie^g gl. C. Gl. 1909, str. 81 nsl.) Tu sledi za primer odlomek iz »Credo« (v moderni notni pisavi):

Cru - - - - - ci - fi - xus e - ti - am pro no - - - bis

sub Pon - ti - o Pi - la - to pas - sus et se - pul - tus est.

Nekaj poglavij iz fiziologije in fonetike.

(Dalje.)

Če se omejimo le na glavne vokalne tipe, neglede na razne odtenke, tedaj se nam kaže ustni resonator, t. j. odzvočni prostor ustne votline v treh osnovnih oblikah, ki jih primerjajo fonetiki: pri a-ju s podolgovatim valjem ali žlebom, pri o-ju in u-ju radi koncentracije jezične mase v zadnjem delu ustne votline, s spredaj in zadaj zadržnjeno vrečo, pri e-ju in i-ju pa radi premaknitve jezične mase v sprednji del ustne votline — s spredaj zoženim valjem ali s steklenico z ozkim grlom.

Navedene tri oblike so tipične oblike ustnega resonatorja ali če se smem tako izraziti, tonika, dominanta in subdominanta v vokalni lestvici. Vsaka najmanjša izprememba resonatorske oblike povzroča novo vokalno barvo. Če n. pr. izgovorimo *a* in pri tem zaokrožimo ustnice kakor za *o*, tedaj se izpremeni »žleb« v »vrečo«, *a* pa v *o*-ju podoben vokal. Ako izgovorimo *u* in premaknemo jezik v lego vokala *i*, ne da bi ustnic izpremenili, se prelevi *u* v *ü*, če zaokrožimo pri izreki *e*-ja ustnice nastane *ö* itd. Med posameznimi oblikami ustnega resonatorja torej nimamo strogo začrtanih meja. Oblike se lahko brez ostrih prehodov izpreminjajo ena v drugo, kakor pač zahteva izreka in barva vokalov.

Na izpremembe odzvočnih prostorov, ki jih povzročajo gibi jezika in ustnic se bom povrnil pozneje. Sedaj nas najbolj zanima vprašanje, koliko so glasotvornice udeležene pri izreki vokalov. Normalno sodelujejo glasotvornice pri tvorbi vseh vokalov, tako da o zvenceh in nemih dvojnikih in o paralelizmu, kakor smo ga spoznali pri zapornikih in pripornikih (*brati* — *prati*, *suti* — *zuti*) tu ne more biti govora. S tem pa ne maram trditi, da so mogoči le zveneči različni vokali, nasprotno, mogoči so tudi nemi vokali. Toda akustični dojem nemega in zvenčnega vokala je povsem drugačen kakor nemega in zvenčnega pripornika ali zapornika. O tem se prepričamo najlaže, če izgovorimo zaporedoma po en zveneči in nemi pripornik ali zapornik (*z*—*s* ali *d*—*t*). Poslušalec bo v tem primeru natančno vedel, da gre za dve različni glasovi. Pri vokalih tega ni. Najsi izgovorimo *a* zveneče ali nemo, akustični vtisk glasu ostane neizpremenjen, kar je približno enako, kakor če zaigramo na vjolini isti ton enkrat glasno, drugič sordinirano. Zven torej ni za tvorbo vokalov neobhodno potreben, ampak je le sredstvo, s katerim obudimo votlinski ton v odzvočnih prostorih. Barvo in značaj pa dobi vokal edinele od oblike nastavne cevi.

Na koliko načinov pa lahko izgovorimo vokal? Preden odgovorim na to vprašanje, bo dobro, če na kratko ponovim najvažnejše zožitve glasotvornic,¹ to so: 1. zapora v jabolku (trdi zastavek), 2. zvenceča lega glasotvornic, 3. pripora (aspirirani zastavek), 4. jabolčna odpora, in 5. šepeta-

¹ Natančnejše sem obravnaval te zožitve v 5. in 6. številki 51. l. C. Gl.

joča lega (trikotna glasilka med uravnalnimi hrustančki).² Vsak vokal izgovorimo lahko z vsako teh zožitev, torej na pet načinov. Z zaporo, t. j. s trdim zastavkom izgovorjene vokale sem že obravnaval.³ Zveneča lega, ki je normalna lega glasotvornic pri tvorbi vokalov, nam je tudi že znana,⁴ istotako jabolčna pripora.⁵ Vendar smo spoznali jabolčno priporo le kot zastavek, t. j. kot prehodno zožitev iz dihalne lege glasotvornic v zvenečo. Mogoče je pa tudi s to zožitvijo tvoriti glasove, ako jo ohranimo med izreko neizpremenjeno. Vokal, ki ga na ta način dobimo, je nem ter ga spremlja, ker se tare zrak ob stenah pripone, dahu podoben šum. Po barvi je takšen glas najbolj podoben zašepetanemu. Podobnost je tako velika, da jih tudi dobro uho težko loči. Glasovi, ki se tvorijo z jabolčno priporo, se imenujejo dahnjeni ali aspirirani glasovi (gehauchte Laute).

Tudi z jabolčno odporo, s katero tvorimo v normalnem govoru samo neme soglasnike, izgovarjamo lahko vokale. Techmer imenuje take tvorbe preprihane glasove (geblasene Laute). Preprihani vokali, ki so seveda nemi, so razmeroma redki v vsakdanji govorici. Najčese naletimo nanje v medmetih, kakor so: *puh!*, ki ga nekateri uporabljajo, kadar jih vročina tare, *füt* ali *füc*, s katerimi hočemo povedati, da je nekaj hitro švignilo mimo nas, čujemo jih pa včasih tudi v pritajenih, sikajoče izgovorjenih grožnjah in psovkah (*tiii lump!*).

Omeniti mi je še zadnjo zelo važno zožitev, ki jo uporabljamo pri šepetanju. Šepetanje je poleg glasne govorice najnavadnejši način govora. V življenju naletimo na razne vrste šepetanja, ki se stopnujejo od skrivnostnega šušljanja do sikajočega, skoro glasnega šepeta, kakor ga včasih slišimo od šepetalca v gledališču. Med pevskimi pedagogi je razširjeno mnenje, da je glasilka ves čas šepetanja omejena na разо med uravnalnimi hrustančki. Toda stvar ni takšna. Šepetajočo lego zavzame glasilka le pri zvenčih glasovih. Če zašepetamo besedo »šupa«, tedaj izgovorimo s to zožitvijo le vokale, soglasnike (š in p) izgovorimo tudi pri šepetanju na isti način kakor kadar glasno govorimo, t. j. z jabolčno odporo.

Nemi vokali torej niso tako redki, kakor bi človek sodil. Večkrat jih najdemo tudi pomešane z normalnimi glasovi, zlasti v doglasu besed. Vendar je v takšnih primerih včasih težko določiti kakšno lego zavzemajo glasotvornice, ali lego aspiracije, šepeta ali široko lego neslišnega dihanja. Jespersen prišteva (Lehrbuch der Phonetik 6. 43) k narodom, ki jim taka mešana izreka ni tuja, poleg Francozov, Italijanov (*avanti, grazie*) in Portugalcev tudi Ruse in druge Slovane. O tem pojavu v slovanskih jezikih piše obširneje O. Broch (Slav. Phon. str. 238—239), ki si razlaga izgubo zvena v doglasu z »lenostjo glasotvornic v artikulaciji«. Poleg primerov iz ruščine navaja Broch v omenjeni knjigi tudi primere iz srbskega

² Jespersen našteva v Lehrbuch der Phonetik šest zožitev glasotvornic, in sicer razlikuje dvojno odpor, manjšo za izreko soglasnikov in večjo za neslišno dihanje.

³ C. Gl., I. 51., str. 103.

⁴ C. Gl., I. 51., str. 99—102.

⁵ C. Gl., I. 51., str. 105, Aspirirani zastavek.

in bolgarskega jezika ter pravi (str. 239) »da je izguba zvena pri vokalih v doglasu dosegla posebno velik obseg pri slovanskih jezikih na Balkanu«. To je dobro znano tudi nam Slovencem, ki imamo večkrat priliko slišati srbsko govorico (*dáde muga, ájdi* itd.). Radi zelo razvitega muzikaličnega akcenta ima človek pri Srbu vtis, da porabi skoro vso sapo za poudarjeni zlog, in da mu pri nepoudarjenem zlogu zmanjka sape. Podoben dojem sem imel jaz, kadar sem poslušal govorico Italijanov iz stare kraljevine. V knjižni slovenščini je ta pojav, ki je za srbsčino značilen, redkejši; kadar pa naletimo nanj, ima skoro vedno izreka nekaj dramatičnega na sebi, tako n. pr., če koga pritajeno a vendar energično pokličemo: *Tone! Jože!*, pri vzdihih *Ježeš, Ježeš!* itd. Pač pa se je tudi med izobraženci udomačila grda razvada, ne le oslabiti končni vokal, ampak ga povsem reducirati (*pišmu za piši mu, poicem za pojdi sem* itd.).

Afrikate. Isto razmerje, kakor med zvenečimi in nemimi priporniki in zaporniki (*tir—dir, sev—zev, šiti—žiti*), najdemo tudi pri afrikatih ali zlitih glasovih. Kakor sem že na 17. str. C. Gl. I. 53. povedal, so afrikate nekake zlitine ali spoji iz zapornikov in pripornikov *c* iz *t* in *s*, *č* iz *t* in *š*. Poleg nemih afrikat, ki sem jih tam omenil, pa so mogoče tudi zveneče tvorbe, to so spoji iz zvenečih zapornikov in pripornikov: $d + z = dz$, $d + ž = dž$. Za te glasove, dasi jih ne poznajo le slovanski, ampak tudi drugi jeziki (prim. italij. *giorno = džorno*, *manzo = mandzo*, toda *zio = cio*) nimamo posebnih abecednih znamenj, le cirilica uporablja za dž črko II.

V slovenščini ne nahajamo zvenečih afrikat nikoli na eksponiranem mestu v zaglasu, kakor pri poljščini, srbsčini (džak) in italijanščini, ampak vedno v medglasu, in še tukaj so posledica prilikovanja,⁶ kajti zveneče izgovarjamo le *c*-je in *č*-je pred zvenečimi soglasniki. *Dž* srečamo tako v besednem medglasu (določba = *dolodžba*) kakor v stavčnem medglasu (luč gori = *luđžgori*), *dz* pa le v stavčnem medglasu (hlapec gre ... = *hlapedzgre* ...) Ker pri afrikatih ni nevarnosti kakšnih zamenjav, kakor pri drugih soglasnikih, se mi ne zdi potrebno natančnejše razlaganje.

Viktor Sleska:

Luka Dolinar, pesnik in skladatelj*.

II.

1. Prvič se je oglasil Luka Dolinar kot pesnik l. 1826., ko so obhajali zunaj Rima sveto leto. Čop pravi, da je Dolinar prevel v slovenščino papeževo okrožnico o sv. letu (Šafařík, 82). Po pobudi te okrožnice je Dolinar zložil »Pesem od Svetiga leta 1826«, ki je v tisku izšla na osmih straneh. Ta pesem obsega 23 desetvrstičnih kitic. Pesem je jasna, umljiva in zadosti živahna. Ker je pripovedovalna, ne iščimo v njej visoke poezije; reči pa moramo, da je bila za tisti čas še dovolj dobra.

⁶ Prilikovanje ali asimilacijo bom obravnaval natančnejše v posebnem poglavju.

* Na str. 108 beri: Marijinem trgu (ne Mariborskem).

2. Blaž Potočnik je izdal l. 1827. »Svete pesmi za vse praznike in godove med letam«. Tako velikanskega vpliva kakor ta zbirka, ni morda imela nobena druga pesmarica na Slovenskem. Te pesmi so začeli prepevati kmalu po vseh cerkvah na Slovenskem. Gotovo je Potočnik s tem delom pobudil Dolinarja za plodno delo. Dolinar je bival od l. 1828. na samotnem Jančem, kjer so mu zdrava lega, široki razgled, tiha samota in neprenaporno delo nudili dovolj prilike za slovstveno delo. Zato je že l. 1829. izdal novo knjigo: *Pesme v' Nedele celiga leta*. Zložil L. Dolinar. V' natis teh pesem so milostlivi Firšt Gospod Gospod Anton Alojz Lublanski škof 10. listagnoja 1828. dovolili. V' Lublani 1829. Natisnil Jožef Sassenberg. Str. 184. — Nespremenjeni natisk je izšel v Ljubljani l. 1862. Založil in prodaja Janez Giontini. Str. 190 + 4.

Ta zbirka prinaša pesmi za vse nedelje v letu in sicer takisto, da opeva skrivnosti dotičnega evangelija. Večina pesmi ima 7 do 11 osemvrstičnih kitic, le nekatere kitice imajo po 4 ali 6 vrstic. Osemvrstične kitice se rimajo ababccdd.

Za vzorec naj sledi tu nekaj kitic:

1. adventna nedelja.

Zbud se iz spanja, verna duša,
Želno prot' nebesam glej;
Jezus sam se doli spuša,
De b' nas pelal v sveti raj.
Žalostnim se perbližuje,
v grozni temi svet leži,
Njega žark ga razsvetluje
z njo peklenska moč beži.

(Zadnja, 10. kitica):

Jezus, naših serc veselje!
Ti vsih angelov sladkost!
Reši nas iz solz dežele,
Iz nevarnost, od slabost.
Daj, de bomo tak živeli,
Kakor Ti nam zapoveš;
Tamkaj Tebi hvalo peli,
Kamor Ti pred nami greš.

2. adventna nedelja.

Kaj ste gledat šli v pušavo?
Tersta, kter se tam maje?
Janez le pokoro pravo
Dela, nam izgled dajè.
Nosi ojstro oblačilo,
Ves odločen od sveta,
Postno je njegov' jedilo,
Z Bogam združil je duhá.

1. nedelja po Sv. treh kraljih.

Kam si Ti zginilo, Detice moje,
Kamor pogledam Te ni;
Daj mi še vidit' obličice Tvoje,
S'cer mi serce skoperni.
O Dete presveto!
Nar ljubši na svetu!
Od Tvoje ljubezni, moj Jezus! medlim.

2. nedelja v postu: 11. kitica:

O solnce nebeško, o ljuba toplota!
Otajaj nam z grehom premrznjene pota;
Zvesto Ti z nami hodi,
Per roki nas vodi,
O Jezus! daj plamen ognjenih željá.

3. Pesme v' Godove in Praznike celiga leta. Zložil
Luka Dolinar. V Lublani, natisnil Jožef Blaznik. Na prodaj per J. Kle-
menzu, bukovezu. 1833. 8°. VI, 250. — 2. natisk je izšel 1861. Str. X, 296.

Pomemben je predgovor, iz katerega povzemamo tole:

»Pred tremi letmi sim vam, ljubi pevci in pevke podal nedelske
pesme, vzete iz Vangelja vsake nedele med letam, z'tim serčnim željam,
de bi se vernih serca bolj od posvetniga odtergale, se na perutih petja
k svojimu Stvarniku povzdigvale, per plamenu svete ljubezni in božjiga
spoznanja vnele; de bi božja služba z veči gorečnostjo obhajana, in tako
božja čast našiga Boga in Gospoda Jezusa Kristusa povikšana bla. Iz ravno
tega svetiga namena vam zdey podam pesme v godove in praznike celiga
leta, katere sim tudi, kakor nedelske, z cerkvenim molitvam prevedil.
Tudi sim preskerbel viže, kakor per nedelskih pesmih, po katerih se
imajo te pesmi peti, in tako za potrebe bravcov, pevcov in poslušavcov
po svoji moči vse sturil. Petje ni samo dar božji, razloženo od govorjenja,
ampak ima v sebi večji in žlahtniši moč, kakor vsa zgovornost. Petje
namreč vtolaži serca itd. — Pojte torej, preljubi pevci in pevke svete
pesme; verzite od sebe tiste posvetne popevke, z katerim vrage kličete,
angela varha odganjate, dušo ranite, vest obtežate; pojte jih sami sebi
ali drugim; doma ali na delu v delovnikih in praznikih, de bote deležni
duhovniga dobička... S. Pavel nas k petju lepo opominja, rekoč: Govo-
rite med saboj z' Psalmi, z hvalnimi pesmi in duhovnim petjam, pojte in
prepevajte Gospoda v svojih sercih. Dajte hvalo vselej Bogu in Očetu
za vse v imenu Gospoda našiga Jezusa Kristusa. Ehp. V. Kar pa ne bode-
te mogli razumeti, vprašajte svojih duhovnih pastirjov, kateri vam bodo
radi razložili, in spomnite se mene v svojih molitvah.« Na Jančim na
sv. Miklavža dan 1831.

Iz tega predgovora spoznavamo tudi Dolinarjevo nevezano besedo.
Priznati moramo, da mu teče silno gladko in da jih je l. 1831. le malo
bilo, ki bi mu bili kos.

V uvodni pesmi, prikrojeni v Vodniku priljubljenem merilu, nam slika lastno življenje. Pozdravlja rojstno hišo, kjer gleda: »Nebes visočine, snežene gore, globoke doline in ravno polje.« Potem se spominja domačih cseb, šole, bogoslovnice, vstopa v duhovski stan, svojih službenih mest, zlasti pri sv. Petru v Ljubljani: »Med lepim kardelam duhovnov, ljudi, se z mnogim veseljem štir' leta mudi. O hladno zavetje, če vleče vihar, ljubezen in petje je varvanih dar.« Tudi na Janče misli: »Nevtruženo pijem per živih vodah, de enkrat počijem na večnih gorah.«

V tej zbirki se vrsti pesem pri sv. maši s pesmimi ob raznih praznikih in godovih. Božičnih pesem je šest, svetoobhajilnih deset, Marijinih šest poleg zloženih za razne praznike itd.

Za vzorce vzemimo nekaj pričetkov. Spoznali bomo, da jih mnogo še danes pojemo.

Božična: »Pastirci, vstanite, kaj spite nočoj? Ležiše pustite in čujte z menoj.« — »Zóri noč vesela, lepa kakor dan! De nam boš vzela vse težave stran.« — »Zveseli se žalostna zemlja! Začudi se sveto nebo! To jagnje, ki grehe odjemlje, je danes rojeno nam b'lo.« — »Kaj se Vam zdi, pastirčiki, al' ste kaj slišali? Oj srečni čas, zdej gre na nas z nebes veseli glas.« — »Nikar ne dremajte, zvesto poslušajte: Na Judovski zemlji se čudo godi.«

Na novega leta dan: »Je zopet novo leto, premisli moj kristjan! de kmalu pride žetev, le hitro zadnji dan! Torej zdej perpravi se v pokori pravi, de prideš v dobri stan.«

Na god presladkega imena Jezusovega: »Zavzemite se nebesa, no vsih angelov vrste; poslušajte željne všesa Jezusovo sveto ime: Tak' je Dete imenovano, osmi dan obrezano, v odrešenje je poslano za človeštvo zvoljeno.«

Ob pepelnici: »Starim, mladim, možu, ženi Bog tako zdej govori: Spreobrnite se vi k meni, slednji naj se spokori. Le serce, ne oblačilo do dna raztergajte, preišite vsako žilo, stari kvas postergajte!«

Ob postu: »Sveta cerkev nagovarja zdaj kristjana vsakega: zdaj ti sveti upa zarja, zdej je dan zveličanja. Nimaš greha še zadosti? Hočeš iti le naprej? Zdej žaluj in zdej se posti, živel' bodeš vekomaj.« (Ta pesem ima 52 kitic.)

Za veliki petek: »Angelski kori, na vsokim žalujte, k našimu petju, jokajte še vi. Žalcstne citre prav milo zapojte, Boga na križ so perbile stvari. Serca razbite nam, o Serafini, zemlja žaluj in človeški ves rod: Vmira na križu v velik' bolečini Jezus naš ljubi in sveti Gospod.«

»Oh, kaj sim ti storil, zdej povej, predrago ljudstvo moje! Al' s čim sim še razžalil kdaj, o grešnik! serce tvoje?«

Velikonočna: »Močno se potrese in grob se odpre.« — »Jezus je ustal od smerti, razveseli se kristjan!«

Vnebohod: »Jezus! moje želje po tebi hrepene, ker čisto serc veselje v tebi zadobe. Kater so te ljubili iz praviga serca, so v tebi mir dobili. Aleluja.«

Presveta Trojica: »Vzdigni se jezik moj k božji desnici, hvalo in čast zapoj sveti Trojici.«

Za sv. Rešnje Telo je prevel Pange lingua: »O hvalimo in molimo sveto Jezusov' telo« in Sacris solemniis: »Presvetiga godu razveselimo se, hvaležnega rodu naj petje zlega se; se staro poslovi in vse se ponovi, serca, dela, besede vse.« — Lauda Sion: »Sion! hvali Rešenika, svoj'ga kralja, učenika, u veselih pesmih hval'«

Ob sv. obhajilu: »Glasne usta vsi odprimo, prepevajmo čast Bogu; zahvalimo, počastimo sveto Jezusov' telo.« — »Velik je ta Zakrament, našim dušam testament; ž njim živimo, ž njim vmerjimo, ž njim v nebesa pojdemo.« — »Verni kristjani, tukaj smo zbrani k našimu ljubim' Jezusu mi; prišli častiti, njega moliti k angelski mizi klicani vsi. Sveti Duh! pridi k nam, serca služabnikom vžgi v andohti, de po dolžnosti, v pravi svestosti ga počastimo v ponižnosti.« — »Povzdigni duša se 'z prahu, vsa čast in hvalo daj Bogu.« — »Lesem, lesem o duša sveta nasitena, ker tukaj se okuša sladkost Zveličarja. Sam Jezus te obdaja z lepoto ženina in sveti Duh navdaja nevesto sklenjeno.«

Veliki Šmaren: »Za Bogam častimo Marijo najprej, iz serca zdihnimo k svoj' Materi zdej, k' je danes iz sveta nje duša lepo od angelov vzeta nesena v nebo.«

Marijino Oznanjenje: »Glej, angel Gabrijela je Bog poslal na svet k čisti hčeri Izraela v majhno mesto Nazaret.« — »Bodi tavžentkrat češena, o Marija rožni cvet: Teb' enaka ni nobena, take nima celi svet.« — »O moj človek! sem perteci in povzdigni svoje oči, čast Bogu in hvalo zreci, 'z cele duše in moči.« — »O Marija Rožica zvoljena in žlahtna vsa.« — »K teb' Marija ljubezniva! zaupljivo perbežim; žalost mi serce zaliva od težav, ki jih terpim.« — »Bod' češena d'vic Devica! Lepši kakor zvezde vse! Si nam pestvala z desnico tega, ki te vstvaril je.«

O Vseh svetih: »Danes gledamo kristjani 'z vernim srcem u nebo; tam svetniki skupaj zbrani hvalo, čast Bogu dajo.«

Dies irae: »Strašen dan bo dan plačila, zemlja se bo v prah zdrobila, priča David in Sibila.«

Ta zbirka je doživela drugi natisk: Pesmi v godove in praznike celiga leta. Spisal L. Dolinar. Druziga natisa. V Ljubljani. 1861. Založil in prodaja Janez Giontini. — Pod priimkom Dolinar je okrasek ovenčana lira s presladkim imenom Jezusovim, dočim je v 1. izdaji kelih. — Drugi natisk je nespremenjen prvi natisk, samo da je tiskan v gajci, le v predgovoru je nekaj malih sprememb v slovničnem oziru.

4. Izidor, brumni kmet. Bukvice ljubim kmetam podeljene. Iz nemškega prestavil L. Dolinar. V Ljubljani. Natisnil Jožef Blaznik. 1835. Na prodaj per Janezu Klemenzu, bukvozezu. 8°. Str. VIII, 72.

Povest je prevod po Krištofu Šmidu. Za predgovorom se nahaja naslednji »Perstavik prestavljavca«: »Te bukvice od Izidorja kmeta, ktere sim od prijazne roke na posodo dobil, so se mi tolikanj perlegle, de nisim sterpel, de bi jih ne bil prestavil. Iz njih pihlja zares dober in

brumen duh, kteriga bi imeli vsi kristjani imeti, ga ohraniti in iz njega živeti; kteriga je pak začelo zlo zmanjkovati. De bi ga vsaj eno koliko in v nekterih srcih obudil, je bil moj dober namen per prestavljanju. Upam, de bom z tem majhnim delam nekterim službo in veselje storil.«

Pisatelj je svoj namen gotovo v obilni meri dosegel. — Škof. ordinariat je natisk dovolil 23. decembra 1834.

5. Pesme od farnih Pomočnikov ali Patronov v Ljubljanski škofiji. Založil L. Dolinar. V Ljubljani. Natisnil in založil Jožef Blaznik, 1839. Str. VI, 307 + 5.

Kakor naslov pove, se ozirajo pesmi te zbirke na župnijske patrone ljubljanske škofije, to so pa večinoma važnejši svetniki. V decembru opeva sv. Frančiška Ksav., sv. Barbaro, sv. Nikolaja, sv. Lucijo, sv. Tomaža, sveti večer, sv. Janeza Ev., torej ne vseh, ampak le patrone župnijskih cerkva.

Za zgled vzemimo le nekaj kitic:

Sveti večer: »O človek moj! le vstan' necoj, in hitro gor poglej; na vse strani se že dani, 'z nebes svetloba zdej. Vesele so že tičice, poslušajo zdej angelce, k' lepo pojo na čast Bogu, odprto je nebo.«

Na god sv. Janeza Nepomučana: »Poskakujte, Pemske meje, ve doline in gore! Vsi pravični svete žeje, vsako vmirjeno srce! Sveta cerkev razsvetljena Janeza Nepomučena vedno hvali in časti.«

Na god sv. Vida: »O blagor, če v' mladosti Bogu se posvetiš; po zvoljenih modrosti ponižno hrepeniš; če 'z trudnega telesa oziraš se v' nebesa; če noč in dan skerbiš, de v' brumnosti živiš!«

Na god sv. Urha: »Moja duša se vzdiguje, srce v meni koperni, če nebesa spremljuje, in po vrednosti ceni. Oh, kako potrpeljivo so svetniki delali! 'no v molitvi zaupljivo se v nebo ozerali!«

Na god sv. Avgušтина: »Zbudi se, o srce moje, in predram se jezik moj; zdaj pretergaj zveze svoje, čast Bogu in hvalo poj. De je nam dal pomočnika, Avgušтина učenika, svoji cerkvi svetlo luč, nam resnic nebeški ključ.«

Na god sv. Klemena: »Bog! ki svetiga Klemena danes nam častiti daš; in nam kažeš večno ceno, kamor milo nas ravnaš: Daj, de njega prav veseli, se za dobro bomo vneli.«

Na god sv. Katarine: »Kaj od svete Katarine vam k veselju zdaj povem; njena slava več ne mine, dosti znana vsim ljudem. Slaba bila po telesu, vendar močniga duha; le po duhu, ne po mesu je živela za Boga.«

Cvetni petek: »Sedem žalosti Device daj nam Bog premisliti; Jezusa zavol krivice ranjeniga čislati; daj prelivati solzice, grehe vredno zbrisati.«

Stabat Mater: »Žalostna je Mati stala, se pod križem mil' jokala, kjer je visel njeni Sin. V žalost je srce vtopljeno, vse pobito, prebodeno z mečem serčnih bolečin. O kaj žalosti prestati, mogla je presveta Mati, ktere sin je rešil svet. Žalostna stoji jokaje, zdiha, gleda trepetaje, kaj terpi nje Sin razpet.«

Tudi ta obširna zbirka ima uvod, in sicer v kiticah. Na Jančem stoji pesnik in gleda po širni zemlji. Tu gleda cerkve, »svetosti postavljena znamenja, zaupanja mirne trdnjave«. »Pred praznikom milo zvonjenje, po cerkvah okrog in okrog, mi v serci budi hrepenenje po združeni andohti v Bog'.« »V u cerkvah na Kranjskim češeni in klicani nam na pomoč; zvesto razsvetlite vi meni duhovno to temo in noč.«

»To moje zanikerno delo sprejmite v pobožnosti dar; kar manjka, sturite vi celo, perpravno za božji altar.« »Poprašam za svoje plačilo, preljubi, vas prosim lepo, sprosile mi večno vračilo, sprosile mi sveto nebo.«

6. Perstavik. Pesme od Svetnikov in od Svetnic, v' Ljubljanski škofiji samó v' podružnicah češenih. Zložil L. Dolinar. V' Ljubljani. Natisnil in založil Jožef Blaznik, 1841. 8°. Str. 112.

Zgled:

Sv. Doroteja: »Lepa si, o vinska terta, zeleniš lepo spomlad, Lepi duh gre s' tvojga verta, Na vse kraje sladki sad. Bolj, ko tebe obrezuje, bolj obilni sad rodiš, ki z veseljem napolnuje, žalost dene z revnih hiš.« — »Sprosi nam, devica, gnado, de nas križi vesele, ktere Bog nam tu naklada poterditi nam serce: De bo sveto hrepenenje, naših duš edina slast, nam zaterlo poženje, in perneslo večno čast.«

Sv. Kunigunda: »Kristjan, od kod to zvira, de le mehko živiš? Skušnjava te spodvera, podere vsaki piš? De nimaš nič serčnosti, sam sebe zatajit', po zvoljenih modrosti za Jezusam hodit'.«

Sveta Jedert: »Oh, učite se sestrice sramožljivo misliti, po izgledu te device stan deviški čislati; S pridnim delam se motite, slabe družbe se ognite, in pijanosti.«

Sveti Peregrin: »Peregrin nas serčno vabi se truditi za nebo, kadar nas skušnjava zgrabi, nam pa Bog pomagal bo. Tvoja slava je velika tu med nami, svet Patron, nas pa vender nar bolj mika tvoja čast na večnim tron.«

Sveti Aleš: »Daj nam, Bog, ta svet studiti, kakor ga je svet Aleš, Daj nam res pobožnim biti, de nebesa nam odpreš, de dosežemo tako, vse, kar upamo zvesto.«

Sveta Elizabeta: »O Elizabeta! gori zdaj močno za nas govori, de nam Bog lubezni da, ktera nas bo z njim združila, od posvetniga ločila in od nas popolnoma.«

7. Mnoge svete pesme. Zložil Luka Dolinar. V Ljubljani, 1848.

Piscu teh vrstic se ni posrečilo dobiti v roke nobenega izvoda te zbirke. Narodna (licejska) knjižnica v Ljubljani in bogoslovsko je nimata, knjižnica v Narodnem muzeju še ni urejena in je zato ni mogoče najti, dasi se v nji nahaja, kar spričujejo Mitteilungen des hist. Vereines für Krain, 1862, str. 114.

Da je pa knjiga izšla, dokazuje tudi vzporedna knjižica »Mnoge svete pesme«, ki vsebuje samo pesmi na notah. 8°, 64 str.

Zbirka obsega priložnostne pesmi: O sv. letu, o novi maši, o prihodu novega župnika, o obletnici župnije, nagrobne itd.

Zgled: »O človek, kaj žaluješ, ne veš kaj bi počel? Iz serca prav zdihuješ, v tesnobi zdajnih rev? Če Bog koga pokliče iz zdajnega sveta in dene med merliče, kar je trohlivega.«

8. Dolinar je nameraval izdati še eno knjigo: *Britkosti Našega G. J. Kristusa*. 1837. Predložil je škofijskemu ordinariatu rokopis v odobrenje, toda ta rokopis ni našel milosti in natisk ni bil dovoljen.*

9. Dolinar je bil tudi sotrudnik Novic, *Zgodnje Danice*, *Drobtinic* in *Slovenskega Romarja*, ki ga je izdal Jernej Lenček l. 1858.

Pri Novicah je sodeloval od pričetka, ko so začele izhajati, do l. 1860. Priobčeval je razne novice, pesmice in drugo drobnjav, n. pr. leta 1860.: *Kukavica*, *vremenski prerok* itd.

V *Zgodnjo Danico* je od leta 1850. vsako leto kaj poslal. Leta 1850., št. 8: Čast, komur čast. Št. 40: Dr. Ignaciju Knobleharju. 1851. Kdor altarju služi, bo tudi od altarja živel. — Svet za napravo ljudskih šol — s šolskimi brati — na Kranjskem: Št. 32. Labudnica. — 1852. Predlog k slovenski pesmarici. Št. 6 in 17. Stara novica o škofijskem zboru v Loki leta 1755. Perstavik Franca Mihaela Paglavica. Št. 28: Per jezeru. Št. 38: Malnek duhovnih vaj l. 1852. Št. 49: Grofu J. Radecku. — 1853, št. 10: Grob. — 1854: Sveti boj. Ljubi očetnjavo. — 1856, št. 7: Svitlimu cesarju. — 1860—1862 je izdal kratke spiske z naslovom: *Kaj sem doživel?* Ne-
ktere resnične, pa podučivne in svarivne prigodbe iz mojega življenja v
poterjenje za resnico Božje besede in v čast Božje previdnosti. Št. 14: Visoko častiti gospod Franc Svetic ali nunski gospod Oče v Loki. Št. 23: Pij deveti — Oče sveti. — 1861. Pesmi: Spomlad, str. 78: Poletje (109), Jesen (172). V št. 24—25: *Vremenski dnevi*. — 1862. Od rajske ptičice (72). Naš mladi vertic (št. 11).

V *Drobtinicah* je priobčeval svoje spise od l. 1848—1857, n. pr.: *Sveta vojska*. — Od zvonov na Češnjicah s pridigo vred. — *Drobna ptičica*.

Slovenski romar. Leta 1858: *Perva hranilnica v deželi*. (Franc Mihael Paglovec.) *Prigodbe nekdanjih časov* od leta 1719—1822 iz letnih bukev *Šmartna na Tuhinjskim*.

Jože Jagodic:

Ob biserni maši Blazija Grče.

(Donesek k cerkvenoglasbeni zgodovini Slovencev.)

Dne 6. septembra t. l. je preteklo 60 let, kar je bil v Gorici v mašnika posvečen gospod č. konzist. svetnik in upok. župnik Blazij Grča, eden najodličnejših prvoboriteljev goriških Slovencev in bivši dolgoletni deželni

* Arhiv škof. ord. v Ljubljani. Fascikel: Odobrenje (approbatio).

poslanec goriški. Sedaj živi v pokoju v Šenčurju pri Kranju. Svojo biserno mašo je obhajal slovesno dne 6. septembra letos v župni cerkvi v Pred-dvoru, kjer je pred 60 leti pel svojo novo mašo. Doma je iz te župnije, namreč na Sp. Beli, kjer je bil rojen 29. januarja 1846; letos je torej dopolnil 85 let.

Zanimivo je, da je ta mož — dasi nepevec!¹ — ustanovil Cecilijansko društvo za goriško nadškofijo. Bilo je l. 1875., ko je prišel Grča v Čepovan za vikarja. Zelo se je zavzel za cerkveno petje in to tem lažje, ker je dobil tam že nekak začetek cecilijanskega petja. Tamošnji pevovodja Štefan Šuligoj (študiral je dve leti realko in bil potem v Čepovanu gospodar) je bil v tesni zvezi s pok. skladateljem p. Angelikom Hribarjem, frančiškanom v Ljubljani, in je od njega prejemal cerkvene napeve in note. Pošiljal mu je cecilijanske skladbe, med njimi tudi latinske maše prvih nemških komponistov. Grča je organista in pevovodjo utrjeval v tem, naj uvede popolnoma cecilijansko petje. In šlo je! Takorekoč nevede je bilo vse slovesno cerkveno petje izvajano v cecilijanskem duhu. Ko je bil čepovanski cerkveni zbor v cecilijanskem petju že nekoliko utrjen in je imela Goriška že dokaj dovtetnih cecilijancev (skladatelja Danila Fajglja, učitelja na Srpenici pri Bovecu; Adolfa Harmelja, župnika v Šebreljah; Franca Vidica, dekana v Kanalu; bogoslovca Franca Kokošarja in Franca B. Sedeja), je Grča te in vse prijatelje cerkv. petja povabil na Sv. Goro, da se tam ustanovi Cecilijansko društvo za goriško nadškofijo. Slovesno službo božjo je imel dekan Franc Vidic (dober pevec), petje pa so oskrbeli čepovanski pevci pod vodstvom organista Antona Podgornika. Došlo je veliko število duhovnikov in lajkov, petja večih. Po končani službi božji so se udeleženci sešli v veliki zakristiji svetogorske cerkve. Nastopil je čepovanski vikar Grča, pojasnil v daljšem govoru pomen cecilijanskega petja in povabil navzoče, naj se združijo in ustanove Cecilijansko društvo. Končal je svoj nagovor šaljivo, češ: »Nepevec vas je zvabil sem, zdaj pa pevci delajte!« Zborovanje je uspelo in društvo se je ustanovilo.

Društvo je začelo hitro delovati in je doseglo znamenite uspehe. Podlago in pobudo so dajali v cecilijanstvo že uvedeni pevski zbor v Čepovanu, v Šebreljah, na Šentviški gori, v Kanalu. Župnik Adolf Harmelj, že v Ljubljani kot dijak sloveč basist in voditelj dijaškega pevskega zbora, si je ustanovil v Šebreljah močan pevski zbor in ga vpeljal v pravilno cerkveno petje. On je bil Grči glavna opora in pomoč pri ustanovitvi Cecilijanskega društva. Zacvetelo je hitro tudi pevsko društvo na Šentviški

¹ Grča ni pevec, to se pravi nima posluha za petje, a vendar mu je petje povzročilo enkrat veliko nepriliko. Po maturi so imeli namreč sošolci (med njimi Levec in Šuklje) »vaje« pri Vodnikovi mizi v Šiški, kjer so odlični maturanti drug drugega navduševali z ognjevitimi govori za slovanstvo in slovensko domovino. Na koncu so zapeli rusko himno, kar je bilo vzrok, da Grča — dasiravno nepevec! — ni bil sprejet v ljubljansko semenišče in je moral zato prositi v Gorico. — Za novo mašo ga je podučeval v petju njegov tovariš že od velike moči naprej in dasiravno ni imel posluha, je s pridnostjo in vztrajnostjo dosegel, da je prav dobro pel pri novi maši v začenju vseh navzočih.

gori, enako na Srpenici pod spretnim vodstvom skladatelja Fajglja, v Kanalu pod vodstvom dekana Vidica in nadučitelja Mihaela Zege, v Koj-skem pod vodstvom slovečega organista C. Kumarja, v Zagrižah, v Cerknem, v Komnu, v Solkanu in drugod. Končno se je moral pod močno roko kardinala Missia vdati cecilijanstvu tudi zelo avtonomni in deloma od mestnega magistrata odvisni cerkveni pevski zbor v stolnici v Gorici. V Furlanijo to društvo ni prodrlo, ker se je tam gojilo in se še vedno vsaj deloma vzdržuje posebno oglejsko liturgično petje. Močno pa je vplivalo na prospeh narodnega petja in si tudi v tem oziru pridobilo nevenljivih zaslug.

Nove orgle v Preski.

Franc Jenko je kot svoje sedmo delo že lansko leto postavil orgle v Preski.¹ Dispozicijo imajo sledečo:

I. manual:	II. manual:	Pedal:
1. Principal 8'	7. Konična flavta 8'	11. Subbas 16'
2. Burdon 8'	8. Salicional 8'	12. Pianobas 16' (iz št. 11. in 2.)
3. Gamba 8'	9. Vox coelestis 8'	13. Burdonal 8' (iz št. 11.)
4. Oktava 4'	10. Salicet 4' (iz št. 7.)	
5. Flavta 4'		
6. Mikstura 2' (3—4 vrstna)		
Zveze: Man. II. I. Supokt. II. I. Subokt. II. I. Superokt. I. Superokt. II.	I. ped. II. ped.	Zbiralniki: p, mf. tutti.

Omara (v parapetu) je stara, na novo prepleskana in pozlačena, nazaj do zidu podaljšana; zato ima tudi principal nekoliko ožjo menzuro starega principala; ohranjen je tudi meh iz starih orgel, ki je bil — ni davno tega — nov; je sicer nekoliko manjši; toda, ker ima za pogon električni ventilator, zvrhoma zadostuje; saj se še z mehaničnim pogonom dovolj sape orglam dovaja. Starih je ohranjenih tudi polovico piščali pri oktavi in konični flavti in nekaj piščali v miksturi, tako da so orgle v celoti novo delo.

Pnevmatika deluje brezhibno; egalizacija posameznih tonov je popolna, intonacija odlična. Posebne pozornosti vredno je pri njej to, da vsak ton nima le značaja svoje vrste zadetega v tisti meri kakor je za to cerkev najprimernejše, ampak da noben ton, naj bo že glasen ali tih, kremenit in poln ali nežen, rahlo dihaajoč, ni medel, nekako utrujen, marveč vsakrta živi in kaže neko jasno živahnost, ki se tako dobro prilega petju, ki daje igri sami tako prijetnost, ki igravcu, če ima le kaj daru in zmislja za prosto igranje, za-jemljiv razvoj glasbenih misli in gibek potek kar sili pod prste, domišljijo kar nese kot mlad, isker konj.

Če posebej omenimo voljni burdon, ki ni ne pregost, ne preveč sopihajoč; široko, navzlic ostro rezočemu goselnemu glasu polno donečo gambo, ki v polnih akordih, s superoktavo pomnoženih, sama zveni kot male orgle z živim kornetom; voljno flavto 4', s toplim, veselo žvižgajočim glasom; mehko oktavo, ki tudi petje v močnejših delih lahko z njo ožariš; jasno konično flavto, nežni, izredno porabni, po eni plati lepo zagoščeni, po drugi obzirno šumeči salicional; ljubko, kot dih rahlo šelestečo vox coelestis in tako vsaj za silo označimo posamezne izpremene (registre): ne smemo pozabiti opozoriti na to, da se te vrste dajo med seboj sijajno spajati in mešati — in še na ono: da združene v pleno s slovesnim, polnim glasom, zaokroženim svetlim bliščem cerkev mogočno na-polnijo.

¹ Osmе njegove orgle pojo na Črnučah, devete pa so pravkar mogočno zabučale v Vodica.

Tako Jenko tudi s tem delom iznova dokazuje, da je kos vsakršni nalogi; in je sloves, ki se druži z njegovim imenom in z njegovimi deli in raste v tako nepričakovano urni brzini o njegovih mojstrovinah, nerazrušno utemeljen.

V Ljubljani, 23. septembra 1931.

Dr. Fr. Kimovec l. r.

Stanko Premrl l. r.

Io, Mercina:

Uglasševanje zvonov v zvonilih.

Kdor hoče izreči prav zanesljivo sodbo o glasbi kakega instrumenta, mora biti splošno glasbeno izobražen, mora imeti dober izurjen sluh, poznati ustroj dotičnega instrumenta in — če le mogoče — ga znati rabiti. Tako n. pr. nam ne more biti prav odločilno mnenje igralke na klavir o glasbi orgel, katere pozna le po sluhu in zunanjem pogledu. To velja za vsako glasbilo, moralo bi veljati tudi za zvonove, pa ne velja.

Zvonovi imajo nesrečo, da jih naroča in plačuje preprosto, glasbe nevešče ljudstvo, ki ima pri nabavi kot naročnik in plačnik odločilno besedo. Tako besedo ima sicer tudi pri nabavi orgel. Zakaj pa jo tu pametno prepušča strokovnjakom? Orgle so mu nekaj velikega, prikritega, kompliciranega, sestavljenega iz neštivila kosov in koščkov. Vse to vpliva nanj nekako odbijalno, da se jim ne upa s svojo sodbo blizu stopiti. Zvon pa je nekaj bolj vidnega, enotnega, lažje umevnega. Zato se morajo gg. cerkveni predstojniki boriti z velikimi zaprekami pri nabavi zvonov. Vsak seljak se čuti poklicanega kritika. In ker mu je že tako prirojena starokopitnost, morajo biti novi zvonovi prav taki kot so bili prejšnji, če ne... »ne damo nič«!

Taki trmi ne škoduje nekoliko zvijače. En zgled. — K meni je prišel neki g. župnik zastran uglasbe novih zvonov. Pred vojno so imeli Samassove es¹ — g¹ — b¹. Priporočil sem s primerno razlago es¹ — ges¹ — as¹. Bil je takoj zadovoljen, le skrbel ga je gotovi upor domačih »kritikov«. Jaz nato: »Gospod župnik, z neukimi kritiki se ravna kot z otroki. Reče se jim: Vaše mnenje se vzame v poštev — (ravna se pa po svojem razumu) — zvonovi bodo taki kot prejšnji, le mala dva bosta nekoliko večja, da ju bo dalje slišati.« Gospod župnik je bil s tem nasvetom zadovoljen. — Pozneje sem te zvonove kolavdiral in g. župnik mi je povedal, da je brez izjeme vse ljudstvo ž njimi zelo zadovoljno. — To dogodbico sem zapisal, ker je med cenj. čitatelji »Glasbenika« mnogo gg. cerkvenih predstojnikov.

Pa pustimo tozadevno ljudsko nerazsodnost na stran in postavimo se na odločilno stališče tehnike. S tega stališča razločujemo dvojno uglasbo glasbil: I. melodijsko in II. melodijsko-harmonijsko uglasbo.

I. Melodijska uglasba.

Kot že ime kaže, prihajajo v tej uglasbi v poštev le melodijski (udarni) tenci zvonov. Tonska lega naših zvonil spada v enočrtano oktavo z malima prekoračbama v sosednji dve oktavi, torej: $12 + 5 + 5 = 22$ tonov. Ker so naša zvonila skupine le dveh, treh in štirih zvonov, nam ne primanjkuje tonskega materiala za osnutke mnogoštevilnih dispozicij. Prav tako mnogoštevilni in mnogovrstni so pa tudi oziri, ki nam mnogoštevilnost kombinacij krčijo. In tako se dajo te kombinacije osredotočiti v dveh dispozicijah: v čisto-melodični in v čisto-harmonični dispoziciji.

Melodija je mati harmonije. Tisočletja je vladala v kraljestvu glasbe brez harmonije in harmonija je potem ostala pokorna hčerka do današnjega dne. Prav naravno, da je melodija ohranila nadoblast tudi v zvonski glasbi,

kjer je zaporednost glasov nenadomestna. Zvonjenja s hkratnim udarjanjem vseh zvonov ne poznamo. Glasovi zvonov tvorijo torej melodije.

Pravir vseh melodij je diatonična lestvica. Čistomelodično zvonilo je edino soglasje prvih treh stopinj diatonične durove lestvice. Za štiri zvonove je čistomelodična intonacija neizvedljiva zaradi poltona med terco in kvarto. Intervala poltona zvonilo ne trpi.

V tukajšnji cerkvi sv. Ivana imamo dva stara zvončiča c^2 — cis^2 (seveda ne prav čista). Ko ju moram poslušati, se me vedno polasti neprijetno otožno razpoloženje. — Pa še en moment odklanja poltonsko dispozicijo zlasti v dvoglasju.

Potrebno je in povsod v navadi, da je cerkvena služba zvonov po opravljenih razdeljena med oba zvonova. To si ljudje že zapomnijo, toda razločevanje dveh poltonsko oddaljenih, posamezno zvonečih zvonov jim je prevelika težava.

In vendar, četudi je čistomelodična uglasba omejena na dvo- in triglasna zvonila in na nekatere lege višine, bi znala statistika o njej povedati, da je morda najbolj razširjena po katoliških cerkvah.

Čistoharmonično zvonilo je nesmisel. Harmonijo tvorijo hkratni udarci zvonov. Tega pa ni nikjer. Zagovorniki harmonije pravijo: Saj se dajo toni akorda razporediti in iz harmonije nastane melodija. Deloma imajo prav, oblika se izpremeni, jedro pa ostane. To izpričuje očitno brenčanje po končanem zvonjenju. V resonanci se zopet oglasi prvotni akord z vsemi morebitnimi napakami. Tako združuje narava, kar je človek protinaravno razdružil. Pa ne le v resonanci, tudi med zvonjenjem se udarni toni slišno vežejo v pristni akord. V čistomelodičnem zvonilu tega ni; med zvonjenjem in v resonanci se sliši sicer nejasno zvonsko donenje, a iz tega temnega ozadja stopajo v ospredje le jasni zvoki diatonične lestvice. To pa ni edina prednost melodičnega zvonila.

Intervalni obseg najbolj stisnjenega harmoničnega zvonila (c^1 , e^1 , g^1) (o zmanjšanem akordu pozneje) je za eno tretjino večji kot v melodičnem zvonilu (c^1 , d^1 , e^1), teža pa za eno tretjino manjša. Zaradi tega so tresljaji v malih dveh zvonilih splošno manj prostrani, zvočna barva je različna in slišnost malega zvona zmanjšana. Strogemu kolavdatorju vzroka dovolj, da tako zvonilo zavrne.

Druga čistoharmonična zvonila kvarijo še večji nedostatki, zato se ne morejo priporočati. Ker nam pa melodično zvonilo v intervalnem pogledu ne dovoljuje potrebnih izprememb, se moramo zateči tudi k harmoničnemu elementu in ga pridružiti melodičnemu. Tako pridemo do melodično-harmoničnih zvonil.

Melodično-harmonična uglasba je potrebno dopolnilo za uglasjanje zvonil štirih zvonov. Razen tega odpomaga enoličnosti intervalov, pomnožuje število lepih dispozicij, vendar pa le v omejeni meri. Sprejmejo se le tisti harmonični intervali, ki v zvezi z melodičnimi ne nasprotujejo bistvu zvonoglasja. Uporabna je le terca. Večji intervali so nedopustni kot razdiravci zvočne enačbe zvonov. Že preprosto ljudstvo pravi, da so take melodije pretrgane.

Dalje je paziti na primerno razvrstitev melodičnih in harmoničnih intervalov. Harmoničnemu intervalu je na vsak način primeren prostor med večjima zvonovima. Zato se jaz ne morem sprijazniti z Gloria-motivom (c-d-f). Moj sluh čuti med malim zvonom in tovarišema veliko razdaljo, kot da bi ne tvorili vsi trije enega zvonila. Ta moj občutek še okrepljuje velika razlika v teži, slišnosti in zvočni barvi med malim in večjima zvonovima. Še bolj govori zoper to soglasje dejstvo, da je brez terce. Terca je pač v zvonoglasju poleg udarnega tona in spodnje oktave najvažnejši ton. Oglašja se slišno z vsakim udarcem, stoji po slišnosti najbližje udarnemu tonu ter ga v majhnih

zvončkih celo prekaša. Če ne slišimo v zvonečem zvonu terce, ga lahko obso-
dimo. Ako je pa v zvonu ne moremo pogrešati, kako naj jo pogrešamo v
zvonilu? Zato ne najdem jaz v združitvi Gloria-motiva s Te Deum-motivom
(c-es-f-as) za štiriglasje nobene idealnosti. — Da sem sprejel v Zvonožnanstvu
med štiriglasne dispozicije idealnemu motivu (neznane pri nas) podobni
veliki trizvok z vstavljenjo sekundo, mi je dalo povod dejstvo, da ima trizvok
s sekundo manjši obseg in ni pri nas tako neznan.

II. Melodijsko-harmonijska uglasba.

To je zamisel novejših nemških zvonoslovcev. Ti učijo namreč, da se
uglaševanje zvonov v zvonikih ne uravnava le po melodijskih tonih, ampak
tudi po harmoniji zvoná in v prvi vrsti po tej. Daje se ji torej prednost pred
melodijo. Potemtakem smo bili doslej v zmoti, da nam tvorijo melodijo v
zvonilu edino le udarni toni zvonov. Ne, zdaj slišimo, da tvorijo to tudi harmo-
nijski toni, a kako neki, ko jih ni v skupnem zvonjenju posamno, niti slišno
razločevati. — Te velike neskladnosti se novostrujarji sami zavedajo. Zato so
si izbrali za oporo oni harmonijski ton, ki se po slišnosti (poleg ne tako jasne
spodnje oktave) bolj približuje melodijskim tonom, četudi je daleč, daleč za
njimi. Ta je harmonijska terca. Oni hočejo, da bodi harmonijska terca velikega
zvoná, udarni ton srednjega zvoná, harmonijska terca srednjega zvoná udarni
ton malega zvoná itd. Tako zabredemo v same zmanjšane akorde. — Tega so
se zmernejši pristaši ustrašili in se omejili le na začetni interval: Dispozicijo
v velikem trizvoku mi perhoesciramo, ker je obseg prevelik, soglasje raz-
redčeno, prazno, pusto. Novostrujarji ga tudi odklanjajo, pa iz drugega razloga.
Oni pravijo: Srednji zvon je velika terca v soglasju c-e-g, harmonijska terca
velikega zvoná je pa es, e in es sta v konfliktu, močnejši e zakriva šibkejši
es, mala terca v zvonilu je »kaljena«. — Prav! Preuglasimo še e v es! Terca
es tvori s kvinto g zopet veliko terco. Zopet isti konflikt! Ali naj tudi
kvinto preuglasimo za pol tona v ges? Potem zabredemo v zmanjšani akord
c-es-ges! Kako iziti iz te zagate? Tu presečejo gospodje gordijski voz, rekoč:
Kvinta se prav šibko oglašá ali pa nič. Kalitev kvinte je neslišna. Vprašam:
Ali je pa morda kalitev terce v skupnem zvonjenju slišna? Pa o tem pozneje.
— Če ni v majhnih, je harmonijska kvinta dobro slišna v velikih zvonovih.
Nje »kaljenost« se pa prezira! Z množitvijo zvonov v zvonilu se število izjem
kar kopiči, pravilo poldrugotonskih intervalov pa gineva. Neizpodbiten dokaz,
da je melodijsko-harmonijska uglasba v zvonilih nemožna.

Usoda te zamisli je bila že vnaprej zapečatená, ker se je zamisel postavila
na nerealna tla, da so harmonijski toni — ali vsaj eden — blizu tako slišni
kot melodijski. Med njimi je slišnost — kot je vobče znano — zelo različna.
Ni drugače mogoče, ko je način njih postanka tako različen. Melodijski ton
nastane po našem udarcu na krilo, harmonijske tone pa vzbude tresljaji, izvira-
joči iz tresljajev melodijskega tona. Prvi tresljaji so torej primarni, drugi pa
sekundarni. Ti šibki tresljaji naravno tvorijo nežne tihotne, izdonevajoče harmo-
nijske tone. Tega se prepriča vsak laik, če le ni preveč naglušen. Potrudi
naj se v zvonik, udari s kembljem ob zvon, počaka, da neha brenčanje, zapoje
glasno — pred zvonom stoječ — isti glas v zvon in iz zvona zasliši svoj
zapevek, a tako šibko, da ga lahko presliši. Kako velike slišne razlike so med
odgovorom zvona, zapevkom laika in udarnim tonom! To mora pomniti tudi
kolavdator zvonov, da ne gre zastoj v zvonik. Že zmerom veter v zvoniku
malodane onemogoča zaslišanje harmonijskih tonov, melodijski toni pa junaško
kljubujejo celo močni vipavski in kraški burji.

Seveda se ne more reči, da bi bili harmonijski toni popolnoma zakriti
od melodijskih, o ne! slišati jih je med zvonjenjem in v resonanci, a ni razločiti

niti sledu kakega intervala, vsi so nerazločno zmešani v donečo zvonko zmes, iz katere bi se zastoj razbirale »kaljene« terce, kvinte itd. — ta dokaz zadostuj, da določajo uglasbo zvonil le melodijski toni, harmonijski toni so služabniško ozadje.

Pred zaključkom še o zvonilu dveh zvonov. Uglasba ne dela težav, ker je opraviti le z enim intervalom. Izbrati je, ali naj bo ta interval velika sekunda ali mala terca. Vsekako ima prednost terca. Vedno menjavanje dveh zvonovskih glasov v sekundah postane kmalu neprijetno, nestrpnost, pusto. Zakaj naj si damo to dopasti, ko ni drugega intervala, da bi nas k temu silil. Monotonije v terci ni. Ker je izbira prosta, izvolimo malo terco, ki je mehkejša in utemeljena v tonski vsebini zvoná. V tej izvolitvi sledimo tudi zgledu narave same. Ni redek slučaj, da se harmonijska terca pojavi v zvončičih dvočrtane oktave v taki moči, da prekaša kdaj v slišnosti celo udarni ton. Pred tremi leti sem kolavdiral zvonove v Bovcu in okolici. Na podružnični cerkvi »Devica Marija v polju« visita zvončiča e^2 in fis^2 . Ta fis^2 ima tako glasno harmonijsko terco, da je slišati z vsakim udarcem kemblja dva tona fis^2 in a^2 in tako se sliši med zvonjenjem teh dveh zvonov triglasni Gloria-motiv $e^2-fis^2-a^2$. Ta pojav je opaziti tudi v malih dobrih zvončkih v stenskih urah. Bolj kot udarni ton je slišati terco (navadno veliko).

Roman Pahor;

Kokošarjeva zbirka slovenskih narodnih pesmi.

(Knjige in stari rokopisi.)

1. Švikaršič: Koroške slov. narodne pesmi I. zvez.
2. Švikaršič: Koroške slov. narodne pesmi III. zvez.
3. Švikaršič: Koroške slov. narodne pesmi II. zvez.
4. Rih. Orel: Slov. nar. pesmi iz Benečije za moški zbor.
5. A. Foerster: Triglav. Slov. nar. pesmi I. in II. zvez.
6. Ant. Grum: Venček slov. nar. pesmi IV.
7. Ant. Grum: Venček slov. nar. pesmi III.
8. F. Kimovec: 2 venčka nar. pesmi.
9. A. Mihelčič: Moje in narodne.
10. A. Mihelčič: Venček nar. pesmi I.
11. A. Mihelčič: Venček nar. pesmi II.
12. A. Mihelčič: Venček nar. pesmi III.
13. Jos. Kocjančič: Slov. nar. pesmi II. Sn. in I. zvez.
14. Majcen: Šolske pesmi.
15. J. Žirovnik: Narodne pesmi I.
16. J. Žirovnik: Narodne pesmi III.
17. J. Žirovnik: Narodne pesmi II.
18. M. Bajuk: Slov. nar. pesmi (Odmevi naših gajev) II.
19. Gerbič: Narodne pesmi z napevi III.
20. Žirovnik: Narodne pesmi I., II., III.
21. Gerbič: Narodne pesmi III.
22. O. Dev: Slov. nar. pesmi I.
23. M. Bajuk: Slov. nar. pesmi II. zvez.
24. Fr. Marolt: Slov. vojaške nar. pesmi.
25. M. Bajuk: Odmevi naših gajev I. zv.
26. A. Grum: Venček nar. pesmi I.
27. A. Kosi: Venček triglasnih nar. pesmi.
28. A. Kosi: Vojaške nar. pesmi.
29. M. Bajuk: Slov. nar. pesmi III. zvez.
30. M. Bajuk: Slov. nar. pesmi IV. zvez.
31. O. Dev: Slov. nar. pesmi iz Ziljske doline II. zv.
32. F. Ferjančič: Narodne vojaške (Sedmi venček).
33. V. Zganec: Hrv. Pučke popijevke iz Međumurja Svez. II.
34. M. Bajuk: Slov. nar. pesmi IV. zvez.
35. Nedved: Slavček.
36. Kimovec: Venček slov. nar. pesmi gorenjskih.
36. Kimovec: Venček narodnih pesmi 3 glasnih.

37. Ferjančič: Venčki narodnih pesmi I., II., III., IV. in V.
36. Ferjančič: Šesti venček nar. pesmi.
38. L. Hafner: Katica nar. pesmi.
39. Fr. Gerbič: Album slov. napevov za klav.
40. O. Dev: Gozdič je že zelen — Vigred se povrne.
41. M. Hubad: Slov. nar. pesmi prirejene za koncert.
42. St. Pirnat: Slov. nar. pesmi prirejene za koncert.
43. Dr. J. A. Glonar: Slov. nar. pesmi (Tekst).
44. Dr. K. Štrekelj: Slov. nar. pesmi 11. snopič.
45. Dr. K. Štrekelj: Slov. nar. pesmi 12. in 13. sn.
46. Dr. K. Štrekelj: Slov. nar. pesmi 14. snopič.
47. Dr. K. Štrekelj: Slov. nar. pesmi III. zvez.
48. Dr. K. Štrekelj: Slov. nar. pesmi II. zvez.
49. Dr. K. Štrekelj: Slov. nar. pesmi I. zvez.
50. Kokošar Ms.: Opazke k Štreklju.
51. Kuba Lud.: Pisne slovinske.
52. Kuba Lud.: Slovanstvo ve svych zpevech, kniha III. Pisne slovinske.
53. A. Foerster: Cecilija I. in II. del (II. izdaja).
58. Slomšek-Lendovšek: Antona M. Slomška Zbrani spisi.
59. And. Vavken: Glasi Gorenjski Ms.
- 59/I. And. Vavken: Razne rokopisne skladbe T. b.
60. A. Hribar: Predragim gospam Ms.
61. L. Belar: 4 Tantum ergo.
- 61 b. L. Belar: Riharjeve skladbe.
62. (Cerkv. pesmi — Kostanjevica.)
63. Gatej Val.: † Lapanja Jurij: Ms.
64. A. Nedved: Maša od Cecilije.
64. Ferd. Schaler: Lat. maša, 2 ofertorija in Pred Bogom (Jageršče Ms.).
65. Šebrelje Ms.: Črna maša.
66. Goriška razno Ms.
67. Šebrelje Ms.: Sv. maša in drugo.
68. Kokošar: moje, razne Ms.
69. Lapanja Šebrelje: Hier liegt — Tantum ergo — Missa — Klavirski koščki Ms.
70. Cerkno: Maša itd.
71. A. Nedved: Maša za solo, 2 gl. in orgle.
71. Litanijske popolari Ms.
72. L. Bizzaro: Imno in on. della beata Vergino dal sacro Coure.
73. Razne skladbe.
- 73 b. F. Kuhač: Južnoslavjanske narodne popievke. Knjiga 1., 2., 3. in 4. po dva izvoda.
74. Fr. Hešič: Trubarjev zbornik.
76. Redeskin: Vishe teh odspredej postavl. pesm (68 Sv. pesmi, izdaja leta 1775).
77. Redeskin: 68 svetih pesmi (v vseh 3 izdajah).
78. Redeskin: Viche teh odspredej postavl. pesm (68 sv. pesmi) (pisano s svinčnikom).
79. Redeskin: 68 svetih pesm (1795).
80. F. J. Repesch: Romarsku. Drugu blagu.
81. F. J. Repesch: Romarsku. Drugu blagu.
82. F. J. Repesch: Ta srezhna inu nesrezhna vezhnost (S. N. V. II. Zh. t. d. II.).
83. F. J. Repesch: Ta srezhna inu nesrezhna vezhnost (S. N. V. III.).
84. Manuskript iz Podmelca (1802—1810).
85. Manuskript iz Cerkna (okoli 1800).
86. Manuskript iz Podmelca (okoli 1800).
87. Manuskript iz Cerkna Ms V.
88. Manuskript iz Cerkna Ms VI.
89. Manuskript iz Cerkna (okoli 1807) Ms III.
90. Manuskript VII.
91. Zerkv. pesmi XVI. (Z. p. I. izdaja).
92. Zerkv. pesmi XVI b (Z. P. II. izdaja).
93. Stanič Val.: Pesmi (1826) 2 izvoda.
94. Blaž Potočnik: Svete pesmi I. izdaja 1827.
95. Blaž Potočnik: Svete pesmi IV. izdaja.
96. L. Dolinar: Pesmi od svetnikov in od svetnic IV (1848).
97. L. Dolinar: Pesmi od farnih pomočnikov III.
98. L. Dolinar: Pesmi v nedelje celiga leta.
99. L. Dolinar: Cerkvene pesmi I. zvezek (1829), napevi.
100. L. Dolinar: Cerkvene pesmi II. zvezek (napevi).
101. L. Dolinar: Cerkvene pesmi III. in IV. zvezek (napevi).
102. L. Dolinar: Cerkvene pesmi (nedelje) I. izd. (napevi) Ms.

103. L. Dolinar: Napevi za pesmi v nedelje celiga leta.
103. L. Dolinar: Napevi za pesmi v nedelje celiga leta, 3 glasno (1862).
104. L. Dolinar: Pesmi v godove in praznike cel. leta, II. natis 1861 (Tekst).
105. L. Dolinar: Pesmi v nedelje celiga leta, II. natis.
106. L. Jeran: Svete pesmi IV. bukvice.
107. And. Praprotnik: Pesmi cerkvene in druge.
108. J. Volčič-Jeran: Svete pesmi (1874).
109. J. Vojšič-Jeran: Šola lepega petja (1853).
110. J. Volčič-Jeran: Stare latinske maše P.
111. J. Volčič-Jeran: Stare latinske maše P.
112. L. Cvek: Cerkev, šola in kratek čas.
113. L. Cvek: 12 cerkvenih pesmi.
114. L. Cvek: Manuskript VIII.
115. L. Cvek: Napevi na svete pesmi I.
116. L. Cvek: Slov. Gerlica I., II. in III. zvezek.
117. L. Cvek: Slov. Gerlica IV., V., VI. in VII. zvezek.
118. Ahacelj: Koroške in štajerske pesmi 1838.
119. Ahacelj: Koroške in štajerske pesmi 1852.
120. Knobel: 4 pesmi (izgubil Tone Sever).
121. Rihar: Napevi sv. pesmi V.
122. Rihar: Napevi sv. pesmi IV.
123. Rihar: Napevi sv. pesmi III.
124. Rihar: Napevi sv. pesmi II.
125. Rihar: Napevi sv. pesmi II., IV. in I.
126. Rihar: Napevi: sv. pesmi I.
127. Rihar: Thesaurus IX.
128. Rihar: Velika maša VIII.
129. Rihar: Maša VII.
130. Rihar: Maše VI.
131. Loka-Tribuč: Manuskript
132. Rihar: Viže I. za sv. pesmi od Potočnika po 2 izvoda
132. Rihar: Viže II., po 2 izvoda.
133. G. Rihar ml.: Napevi sv. pesmi.
134. F. S. Adamič: Velika noč.
135. A. Vavken: Napevi cerkv. pesmi II. zv.
136. A. Vavken: Napevi cerkv. pesmi III. zv.
137. A. Vavken: Napevi cerkv. pesmi IV. zv.
138. A. Vavken: Napevi cerkv. pesmi VI. zv.
- 138.b A. Vavken: Napevi cerkv. pesmi VII. zv.
139. A. Vavken: Napevi cerkv. pesmi I. zv.
140. Fr. Gerbič: Lira Sionska I. zv.
141. Camillo Maschek Caecilia 1857—1858.
142. Camillo Maschek Caecilia 1859.
143. Korytko: Slovenske pesmi kranjskiga naroda 1839, I. zv.
144. Korytko: Slovenske pesmi kranjskiga naroda 1840, II. zv.
145. Korytko: Slovenske pesmi kranjskiga naroda 1841, IV. zv.
146. Korytko: Slovenske pesmi kranjskiga naroda 1844, V. zv.
147. A. Marušič: Tovarš. (Molitvenik).

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. O priliki slavnostnih dni »Kraljevega tedna v Ljubljani« se je 6. septembra vršil na Kongresnem trgu Monstre koncert godb »Sloga« in »Drava«. Sodelovalo je okrog 100 godbenikov na pihala. Koncert sta vodila gospoda Svetel H. in Žekar I. Druga koncertna prireditev je bil cerkven koncert v stolnici 7. septembra. Izvajala sta ga podpisani (orgle) in g. Karlo Rupel (gosli). Dne 8. septembra pa je pred nunsko cerkvijo nastopila Pevska zveza z ogromnim zborom 2450 pevcov, včlanjenih v 114 pevske zborov. Pel so najprej Dav. Jenkovo himno »Pravde Bog«, nato pet slovenskih umetnih zborov in enajst naših narodnih pesmi. Vodila sta prof. Marko Bajuk in mariborski stolni kapelnik Jan. Ev. Gašparič. Tuji ta prireditev, ki je bila pri nas dosedaj edina te vrste in tega obsega, je hvala Bogu najlepše uspela. Vsi zbori: mešani, ženski in moški, so se prav dobro uveljavili. Če izvezemo nekatere manjše netočnosti — kakšno trenutno zaostajanje

ali prehitavanje na tej ali oni strani, kar pri takem velikanskem zboru tudi nič čudno ni, ali kake druge posamezne nedostatke — moramo reči, da se je ta izredni nastop »Pevske zveze« kar najbolje posrečil. Posebno lepo se je petje slišalo v nekoliko oddaljenosti, n. pr. v »Zvezdi« in na Gradu. Prireditvi je prisostvovalo okrog 15.000 poslušalcev. Koncert je poslušala tudi naša kraljica Marija. »Pevski zvezi« čestitamo.

II. Koncerti drugod. V Novem mestu se je 2. avgusta vršil pevski koncert novomeškega okrožja P. Z. — 9. avgusta je bil cerkven koncert v Kamniku. Sodelovali so ga. Ivanka Ribičeva, članica kr. opere v Ljubljani, s štirimi samospevi, g. Blaž Arnič, gojenec novega konservatorija na Dunaju, s petimi orgelskimi skladbami, in »Kamniški oktet« s štirimi zborovskimi točkami. Isti so nastopili z istim sporedom na cerkvenem koncertu v Domžalah 23. avgusta. 15. avgusta je pevsko društvo »Lipac« v Litiji slavilo svojo 45 letnico ter priredilo koncert. Sedanji pevovodja je g. Milan Pertot kot naslednik g. Petra Jereba, ki je litijski pevsko družino vodil skoraj 40 let. Prvi društveni pevovodja in soustanovitelj pa je bil g. Jožef Cepuder, sedaj v Ljubljani živeči šolski ravnatelj v pokoju. — Dne 17. avgusta je godba Dravske divizijske oblasti pod vodstvom višjega kapelnika g. dr. Josipa Čerina priredila v Rogaški Slatini simfonični koncert, ki je izredno dobro uspel. Sicer pa je godba dajala vso sezono po tri dnevne promenadne koncerte. — 20. septembra se je vršil cerkven koncert v Vodicaх o priliki blagoslovitve novih veličastnih orgel, ki jih je izvršil orglarski mojster g. Franc Jenko iz Št. Vida nad Ljubljano. Z orgelskimi točkami sva nastopila podpisani in g. Matija Tomec, profesor glasbe na škofijski gimnaziji v Št. Vidu nad Ljubljano. Domači pevski zbor je pod vodstvom domačega župnika g. Petra Janca zapel nekaj cerkvenih mešanih zborov, kot solista pa sta sodelovala tenorist g. Brandstätter in baritonist g. Likovič. Med koncertom je stolni kanonik g. Franc Kimovec izčrpno razložil celotno dispozicijo novih orgel.

St. Premrl.

Dopisi.

Vrhnika. Dne 13. avgusta t. l. nas je zapustil velečastiti gospod Fran Blažič, ki je prestavljen v Trebnje na Dolenjskem. — Izrednih zaslug, ki si jih stekel za razvoj cerkvene in posvetne glasbe, ne moremo dovolj poudariti. Bil je izvrsten igravec in improvizator na orglah. Z dovršeno igro in registracijo je izvabil iz naših starih orgel, ki jih je tudi uglaševal in popravljal, tak efekt, da je poslušalce kar zadivil.

Eminentno je sodeloval pri vseh cerkvenih koncertih in slavnostih, ki so se vršile v naši veličastni cerkvi za časa njegovega službovanja pri nas, ko je nastopal samostojno s koncertnimi točkami na orglah, pri prosvetnih prireditvah pa na klavirju. On je prvi vpeljal pri nas ljudsko petje, ki ga gojimo vsako drugo nedeljo v mesecu in ob praznikih popoldne pri petih litanijah. Kot nadzornik cerkvenega petja za vrhniško dekanijo je nadziral naše organiste in jim dajal dobrohotne nasvete in navodila. Izvežbal je tudi tamburaški zbor do zavidljive višine in v to svrhu priredil nebroj prav posebnih venčkov in koncertnih komadov.

K cerkvenemu ljudskemu petju je pritegnil vso šolsko mladino, a tudi člane tretjega reda in odrasle fante je znal navdušiti za to akcijo.

Ves goreč za čast in povzdigo službe božje je hodil ob večerih brezplačno poučevat pevce v dokaj oddaljene podružnice, jim spisal nešteto pesmi in jih tako izvežbal, da so zlasti o priliki cerkvenega proščenja ubrano prepevali.

Za vse ogromno delo na glasbenem polju, ki ga je vršil poleg naporne duhovne službe, ni prejel niti beliča nagrade, a v svoji tihi skromnosti ni hotel prav nič vedeti o kaki hvali ali zahvali.

Na njegovem novem službenem mestu mu zato želimo obilo najboljšega zdravja in tako lepih glasbenih uspehov, kot jih je pri nas dosegel.

Za njegovo dobrotno podporo v povzdigo prave cerkvene glasbe mu bodi na tem mestu izrečena najgloblja zahvala!

Dne 14. septembra je prispel k nam vlč. gospod kaplan Anton Švele, ki se je takoj ob nastopu na pobudo našega velečastitega gosp. dekana Janeza Keteja vneto lotil s šolsko mladino ljudskega petja, tako da bomo v najkrajšem času *vsako nedeljo pri dopoldanski službi božji gojili samo ljudsko petje*. Anton Grum, organist.

Dol. Trebuša. Zadnji junijev nastop cerkvenega pevskega zbora na Vojskem v naši cerkvi mi je dal povod za nastopno razmišljanje. — Od dveh strani mi vojskarski zbor imponuje! Prvo, kar mi zelo ugaja, je njegova železna žilavost. Tako je prav! Tako mora biti! Drugo ni vse skupaj nič na svetu. Žilava, nervozno-energična vztrajnost, ki ne pozna konca, marveč vedno brzi naprej, iščoč popolnosti, zlasti v glasbi, je vsega priznanja vredna. Ne gre torej meriti glasbene izobrazbe po boljši ali slabši plači, ko jo uživa organist; ne gre ji očje meje postavljati, ako dohodek ne zadostuje, ali se zdi premalenkosten z ozirom na trud. Ne! Od lire naj ne bo zavisna, ne daj se meriti z nobenim denarjem. Glasbeni napredek mora imeti sam sebe za cilj! Zaradi glasbe same, in ne zaradi gmotnega zaslužka se je treba izpopolnjevati. Njen študij ne poznaj ne časa, ne mej! Vedno se je treba izobraževati, napredovati, nikdar nazadovati! Svoj čas sem čital o goriški eneržiji. Mislim sem začel, ali je ali je ni. Vojskarski zbor pravi, da se še dobi na Goriškem.

Drugo, kar zasluži pri tem zboru posebno priznanje, je gorečnost do cerkvene glasbe. Nikdar noben pevski glas ne manjka pri nobeni vaji, nobeni cerkveni pobožnosti. Vsi navzoči! Komu se ne vzbudi želja, imeti tak zbor! Pa pomislimo, da je vojskarska fara najvišja, visoko nad morjem, dve tretjini leta pod debelim snegom. Ne iščejo priznanja za trud v obliki pogoščevanj. Hodijo uro daleč k vajam, v debelem snegu, redno vsak teden, tudi dvakrat! Vedno sem se veselil vsakega obiska, gostovanja v naši cerkvi. Izbiral sem sam pesmi, katere se bodo pele. Pevovodja in organist, Janez Rijavec, mi je vedno ustregel in naštudiral s svojimi pevci. Kakor se sam marijivo uči harmonije in kompozicije, je podžgal svoj zbor, da tudi hiti za napredkom.

Sedaj pa podrobno k zborovemu petju!

Prvo so zapeli Komelovo »Zmučeni od dela«. Vsi glasovi, posebno soprani in alti, so neprisiljeno, prijetno, naravno peli. Izgovarjava je bila plemenita. Ritmično je bilo precej prav, v dinamiki so se še dobro odrezali, bilo je brez posebnih napak. Spreminjevali in zavijali so še zadosti. Dinamično pravilno izraževati, za to je treba dolgih šol. Kljub temu so dosti lepo preminjali (nuancirali). Glasovi so bili lepo čisti; zlasti soprani in alti; lahko bi bili obsežnejši, krepkejši. Celoten vtis je bil dober! Pač sad truda in gorečnosti!

Druga na razporedu je bila Jobstova »Ozri srce se na gorje!« Prvi del so basovi enoglasno peli. Glasovi so lepi, le bolj jasni naj bi bili. Mogoče je motilo premočno spremljanje harmonija. Tega pa organist Rijavec ni mogel uglasiti, ker manjkajo registri za tiho spremljanje. Se razume, da bi bilo vse drugače izpadlo; kajti po pravilih se mora spremljanje vršiti tiho, in vso vlogo ima človeški glas, katerega spremljanje tiho, kakor iz daljave, podpira. Kljub temu nedostatku instrumenta je bilo lepo poslušati. — Drugi del gre počasi! Zbor je prehitro pel. Pianissimo je bil dobro zadet; pa bi se bil dal še z večjo tiho izliti. Kot kontrast k sledečemu fortissimo, katerega so dobro »izgrmeli«, konec krasne skladbe je lepo izzvenel.

Tudi o Sattnerjevi »Hostija ti najsvetejša« velja prav isto, kar o prvi pesmi povedano. Zelo lepo bi se bilo podalo, ako bi imel zbor bolj mogočne basove. Vojskarji niso sicer krivi tega, ako imajo bolj razpoloženje za bariton ali tenor. Prav v tej prelepi skladbi bi se bili basovi lepo pokazali, ako bi mogočno, lepo slišno peli veliki G in A, ki spadata v okvir dobrih basov. Vse je bilo lepo, sicer prehitro v drugem delu, samo precejšen del pljuč je manjkalo prav pri tej pesmi. Škoda! Drugače so jo zadosti krasno peli, z dokaj čednim spreminjevanjem.

Železnikovo: »V Bolesti tih« je prednašala pevkinja. Njen glas je nežen, prijeten, čist, simpatičen; edino malo prešibek. Spremljevanje harmonija ga je nekoliko pokrivalo. Ako bi inštrument bil tih, bi se bolj živo odtisnil in prelivanje barv pri nekoliko večji glasovni obsežnosti bi se bilo še lepše pokazalo. Pesem zahteva dobre rutine, a pevka ji je bila kos. Poznalo se ji je sicer, da je nekoliko v strahu. V takih slučajih je treba velike samozavesti!

Vodopivčeva poljudna »Dragih vseh najdražja ti« se je lepo, ljubko slišala. Tenorji in basi v drugem delu morajo pustiti prvo besedo sopranom in altom, in nekoliko bolj tiho spremljevati. Ta lahka, ljubka skladba se po tej poti pravilno poje. — Pevcem in pevkam, ki so toliko napredovali, k vsem točkam čast in priznanje! To junijevo gostovanje bi imelo popolnoma značaj cerkvenega koncerta, ako bi bile na razpolago čedne orgle s tihimi registri, ter bi se 16 pevskim (7 moškim in 9 ženskim) glasovom pridružilo še toliko številu moči, med njimi pet ugajano gromovitih basov.

Anton Sok, župnik.

Svojemu poročilu dodajem še to, da mi je mojster Anton Pečar v Trstu, via Vincenzo Scussa 8 (pri ljudskem vrtu), krasno popravil moj »Mignon« klavir, in to po solidni, nizki ceni. Imenitno delo, imeniten inštrument! Vsem to stran in on stran moje omenjeno tovarno klavirjev toplo priporočam.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Karlo Adamič: *Stella matutina*. 12 Marijinih pesmi za mešani zbor, solo in orgle. Koprivnica 1931. Samozaložba. — To je tretja zbirka v tisku izišlih Karlo Adamičevih slovenskih Marijinih pesmi. Kakor iz vsake dosedanje, tako bo mogel vsak cerkveni pekovodja tudi iz te najnovejše dobiti nekaj za kor primernih, lepih in učinkovitih pesmi. V slogu so pesmi zelo različne in tudi sicer različne vrednosti. Za sopranski solo z orgelskim spremljevanjem in samospedu sledeči mešani zbor so zložene št. 2, 5 in 9. Vse tri so lepe pesmi, najlepša št. 5 »Kak ljubko«. Pri tej bi bilo umestno v 1. taktu 5. sistema figuracijo, ki je bila prej v najvišjem orgelskem glasu, dalje razvijati v basu, na primer:

Tudi naj sledi v sledečem taktu za dominantnim septakordom durova harmonija (trizvok in sekstakord), tako da nastopi es v basu šele v 3. taktu. Ostale pesmi so zložene za mešani zbor brez orgel, namreč brez samostojno pisanih. Pri prvi izmed teh »Komu bom prvo rožo dala« (št. 1.) izgleda prva kitica Val. Marčičevega besedila precej indiferentno, premalo izrazito za Marijino pesem; šele druga kitica omenja Marijo. To omenjam zato, ker me tako besedilo kolikortoliko moti in za izvajanje v cerkvi nikakor ne ogreva. Skladba je dobra, dasi ne preveč izvirna. Št. 3. ima preveč prehajalnih not, kar smo g. Karlu Adamiču že nekaj kratov omenjali, kot za zbor manj prikladno. Prav lep, dasi preprosto melodičen, je prvi del četrte pesmi; konec se pa nekako zavleče in tudi tiste hromatično speljane sporedne terce na sklepnem ležečem tonu v sopranu in basu so pri K. Adamiču prešle že v šablono. Št. 6. je tematično izpeljana, strogo cerkvena in bi bila porabna tudi kot preludij. Preej na široko je izpeljana št. 8. »Češčena bodi, o Kraljica«. Stavek gladko teče, posebno še v drugem delu od besed »Marija, k tebi uboge reve« dalje, ki je deloma imitatoričen. Pri »dolini solz« je preveč sekvenc. Pesmi: št. 7, 10, 11 in 12 so primeroma kratke, preproste, semtertja morda celo malo preveč. V celoti zbirko priporočam. Partitura stane 20 Din, glasovi po 6 Din. St. Premrl.

Mladini ob 100 letnici rojstva Fr. Levstika 8 mladinskih pesmi s klavirjem ali harmonijem. Uglasbil E m i l A d a m i č. V Ljubljani 1931. Založil Učiteljski pevski zbor v Ljubljani. Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. — Po uvodnih besedah, kjer izda-

jatelj tolmači mladini Fr. Levstikovo življenje in delo, je natisnjenih osem mladinskih pesmi deloma za en, deloma za dva glasa s klavirjem ali harmonijem. Napevi so lepi, izklesani in primerni za mladinsko petje. Spremljanje — dasi preprosto — pa vseskozi izborna, svojevrstno in vsebinsko kar najboljše pogodeno. Posebno opozarjam na št. 4 »Mačka, miš in miška« ter št. 6 »Vrabeec in konj«, ki sta prirejeni kot otroški igrlici. Nežni in ljubeznivi sta št. 5 »Pod zelenim oknom« in št. 8 »Grešnikova molitev«. V podrobne lepote posameznih pesmi se ne morem spuščati. Rečem le: vse te pesmi so prave mojstrovine. Zato svetujem vsakomur, ki se zanima za našo glasbo: Nabavi si te skladbe! Ne bo ti žal.

St. Premrl.

Karlo Adamič: Zbirka 33 laganih preludija za orgulje ili harmonij. Cena 20 Din. Samozaložba. Zbirka obsega 33 preludijev, ki so večinoma izvedljivi na harmoniju, nekateri med njimi, posebno št. 2, 7, 13 itd., so pa brez dvoma orgelsko občuteni in bodo samo na orglah dosegli zaželeni učinek. Vrednost zbirke je različna. So med preludiji nekateri boljše vrste, drugi so pa zopet precej šablonsko izpeljani. Podpisane motijo zlasti naslednje stvari: skladatelj vse preveč rabi sekvence (ponavljanje istih motivov na raznih stopnjah), kar redkokdaj dobro učinkuje. Veliko preludijev se začne z dobrimi domisleki, v nadaljnjem razvoju pa zgubijo na sili in poletu ter zaidejo v običajne fraze. Zlasti kadence, ki bi morale logično zaključiti skladbo, postanejo navadno nekam nemirne in nervozne ter prekomerno dolge, kar se zlasti pri tako simetrično zgrajenih skladbah neprijetno občuti. Tudi bi kazalo pri morebitni novi izdaji preludije kakorkoli sistematično urediti. Zdaj si namreč sledijo tonovi načini brez vsakega reda; C-dur n. pr. dobim na petih različnih straneh v zbirki, pomešan med drugimi tonovimi načini, kar zelo otežkoča rabo zbirke recimo pri službi božji, ko bi organist rad imel iste tonove načine kolikor mogoče skupaj. Za privatno rabo bo pa priročna zbirka vsakemu, ki ima harmonij, zelo dobrodošla, saj je literatura za ta instrument itak zelo borna. Zbirka se dobi pri skladatelju v Koprivnici, Hrvatska.

M. Tome.

Karlo Adamič: Hrvatska misa na čast sv. Josipa. Samozaložba. Part. 10 Din. glasovi po 3 Din. Maša je pisana v prav živahnem slogu, ki dosega marsikje lepe viške. Zlasti konec pri »Svet« in v »Jaganjče božji« je dobro izpeljan. V teh dveh primerih bi morda celo kazalo končati s prvim akordom predzadnjega takta. Subdominantni privesek namreč oslabi tako zelo napeto pripravljen sklepni akord, česar pa skladatelj najbrž ni nameraval.

M. Tome.

Stanko Premrl: 10 mašnih pesmi. Za mešani zbor, deloma z orglami. Tretji natis. Cena 24 Din. Zbirka, ki izide po šestih letih že v tretjem natisu, sama najbolje dokazuje svojo upravičenost in se sama najbolje priporoča. Omenim samo, da je tisk v tem natisu še veliko bolj jasen kot v prejšnjem, papir pa veliko trpežnejši. Malenkostno tiskovno napako v št. 3 (bas ima v tretjem taktu pisan nižaj namesto vračaja) lahko vsak sam popravi. Ali ne bi kazalo ponatisniti tudi prve zbirke Premrlvih mašnih pesmi, ki jih tudi dolgo ni več dobili?

M. Tome.

Razne vesti.

O priliki slavnostnega »Kraljevega tedna v Ljubljani« so 6. in 8. septembra izvajali Anton Foersterjevo opero »Gorenjski slavček« na prostem: na terasi hotela Tivoli. Bili sta to 51. in 52. izvajanje te naše reprezentativne in resnično slovenske opere. — Hoffmannsthalovega »Slehnika«, misterij o življenju in smrti bogatina Slehnika, so z velikim aparatom — pri katerem so prišli do veljave tudi zvonovi ljubljanskih cerkva, nunske orgle in cerkev — igrali 7. in 8. septembra pred nunsko cerkvijo.

Umrl je 28. julija 1931 v Ljubljani Anton Bozja, bivši organist v Cerknici in pozneje mnogoletni pevec na frančiškanskem koru v Ljubljani. Naj v miru počiva!

Gimnazijski pevski zbor v Celju je pod vodstvom svojega pevovodja g. prof. Mavericija Berganta izvajal na praznik sv. Trojice 31. maja t. l. P. Griesbacherjevo latinsko mašo »Mater admirabilis« in nudi s tem delom Celjanom velik glasben užitek.

Pevski tečaj za organiste in pevovodje je priredila Pevska zveza v Ljubljani od 3. do 6. avgusta. Tečaj se je vršil v Marijanišču in je bil dobro obiskan. Veljal je predvsem pripravi za nastop »Pevske zveze« pri slavnostnem koncertu združenih zborov v septembru v Ljubljani. — Istočasno se je vršil v Ljubljani učiteljski teoretsko-praktični pedagoški pevski tečaj, ki ga je vodila profesorica državnega konservatorija gđe. Angela Trost.

Dne 3. avgusta je minilo sto let odkar se je na Reki rodil Ivan pl. Zajc, eden največjih, najzaslužnejših, najplodovitejših in najbolj priljubljenih hrvatskih skladateljev. Njegovih del je nad tisoč. Zlagal je opere, operete, glasbeno opremil mnogoštevilne igrokaze, napisal čez poldrugsto zborovskih skladb, celo vrsto koračnic, kantat, samo- in dvospevov, uvertur, simfonij, himnov i. t. d. Pri nas je najbolj znan njegov moški zbor »U boj« in opera »Zrinjski«. Zajc je študiral glasbo na milanskem konservatoriju. Bil pozneje ravnatelj mestnega gledališča na Reki, nekaj časa služboval pri Karlovem gledališču na Dunaju, od l. 1870. pa se je udeleževal kot ravnatelj stalne hrvatske opere v Zagrebu in kot ravnatelj Hrv. glasbenega zavoda. Umril je v Zagrebu 14. decembra 1923. Zagreb je proslavil stoletnico Zajčevega rojstva 4. avgusta. Tudi mi kličemo Zajcu: Slava!

9. avgusta t. l. so odkrili v Planini na Notranjskem spomenik slovenskemu pesniku in skladatelju Miroslavu Vilharju. V tem trgu je bil Miroslav Vilhar rojen 7. sept. 1818. Začetne šole je obiskoval v Postojni, gimnazijo v Št. Pavlu na Koroškem. Sredi visokošolskih pravnih študij ga je oče poklical domov, ker ga je rabil pri gospodarstvu. L. 1843. se je Vilhar poročil s premožno hčerko Josipa Dejaka iz Senožec. Imel je osem otrok, med njimi Franca Serafina, ki je znan kot znameniti skladatelj, umrl l. 1928. v Zagrebu. Na Miroslava kakor na njegove otroke je mnogo vplival njegov domači vzgojitelj pesnik Franc Levstik. L. 1861. je bil Miroslav izvoljen za deželnega poslanca in kot tak posegel v politiko. Za svoje slovensko prepričanje je prestopil tudi ječo. Kot pesnik se je udeleževal najprej v nemškem, potem pod Levstikovim vplivom v slovenskem jeziku. Spisal je celo vrsto gledaliških iger, med njimi tudi »Jamsko Ivanko«, ki jo je hkrati uglasbil. Najbolj slovenskega, ljudskega in ljubkega se je pokazal v svojih malih pesmicah, izmed katerih je mnoge tudi uglasbil. Posebno znana je njegova »Po jezeru bliz Triglava«, ali »Zagorski zvonovi«, pa še več drugih. Te drobne, tolikanj priljubljene pesmi z napevi vred in lahkim spremljanjem je izdal v 7. zvezkih. Za klavir je zložil več plesnih skladb. Zadnjo dobo svojega življenja je preživel na svoji graščini Kalcu na Pivki, kjer je umrl 6. avg. 1871. — Pri odkritju spomenika sta pela moški zbor ljubljanske Glasbene Matice in logaški moški zbor. Slavnostno sv. mašo je opravil cerkniški g. dekan Josip Juvanec, slavnostni govor pa je imel prof. dr. Josip Puntar. Slavnosti se je udeležilo mnogo odličnjakov in velika množica ljudstva.

Naš sotrudnik, nadarjeni slovenski glasbenik, salezijanec g. Jerko Gržinič je bil 6. septembra t. l. na Rakovniku v Ljubljani v mašnika posvečen in je pel novo sv. mašo 13. septembra na Radni. Veleccenjenemu novomašniku pri vstopu v svečeniški stan naše prav iskrene čestitke!

Občni zbor društva organistov za ljubljansko škofijo se bo vršil hkrati z občnim zborom Zveze slovenskih organistov dne 4. novembra dopoldne v Ljubljani. Ob desetih bo v stolnici sv. maša s petjem, nato občna zbora v Rokodelskem domu.

DAROVI »CERKVENEMU GLASBENIKU«.

G. Alojzij Kralj, župnik na Gočah pri Vipavi, 50 Din; g. Ferdo Kristl, učitelj glasbe v Rumi, 30 Din; g. Jernej Pirnat, pevovodja v Ljubljani, 25 Din; g. Alfonz Breznik, trgovec z glasbili v Ljubljani, 20 Din; g. Ivo Cvek, obč. tajnik in organist v Loki pri Zidanem mostu, 15 Din; po 10 Din: g. Franc Kovačič, organist v Šmartnem pri Kranju, župni urad na Kor. Beli, g. Gustav Rakuša, organist v Svetinjah, gospa Zinka Thaler-Lovrec, strokovna učiteljica v Celju; po 5 Din: g. Peter Potočnik, šol. upravitelj v Špitaliču. Hvala lepa vsem in Bog plačaj!

Današnjemu listu je priložena glasbena priloga (4 strani), ki prinaša M. Tomčev mešani zbor »Kristus Kralj«, Josip Križmanova mešana zbora »Tisočkrat pozdravljen, Bog!« in »Dvigaj se pesem v višavo« in Stanko Premrlov mešani zbor »Marija rožica«. Posamezni izvodi po 1 Din.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 Din, za dijake 25 Din, za Italijo 50 Din, za Ameriko 1 dolar. Uredništvo in upravnništvo: Pred škofijo 12/I. Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.